

NEVIN BIRSA
IZBRANE PESMI

ZALOŽNIŠTVO JUTRO

Za pesnikom ostanejo pesmi

Posledica današnjega hitrega življenjskega tempa in brezobzirne „digitalizirane globalizacije“, v kateri bolj kot kdajkoli v dosednji človeški zgodovini vsemu vlada manon denarja in ga vse bolj obvladuje plitko spletno besedičenje, je tudi to, da zelo hitro pozabimo ljudi, ki jih ni več med nami.

Namen zbirke izbranih pesmi je spomniti slovensko skupnost na pesnika, o katerem je profesor Bojan Bratina napisal:

»S sedemnajstimi pesniškimi zbirkami in objavami v revijah ali z nastopi na radijskih postajah v različnih literarnih nočnih zaseda Nevin Birsa pomembno mesto v slovenskem literarnem prostoru.«

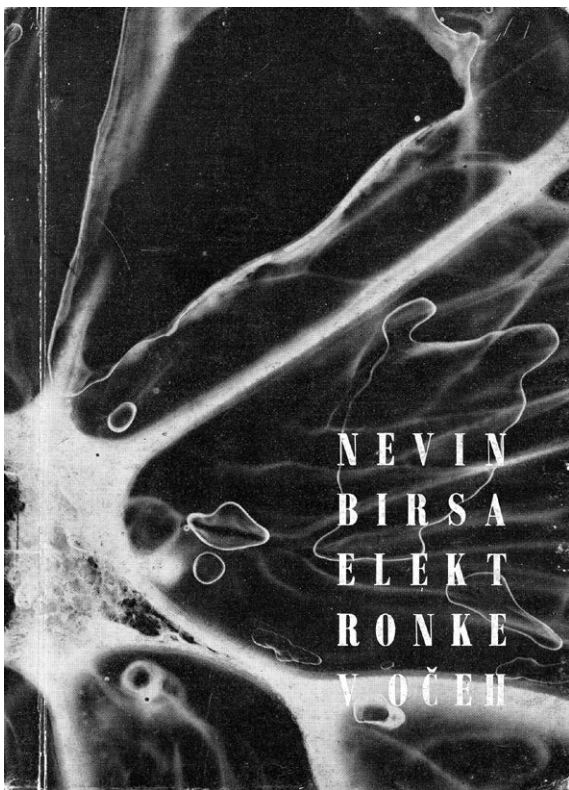
Pričujoča zbirka zajema pesmi iz vseh njegovih natisnenih zbirk, torej predstavlja celovit pregled pesnikovega opusa.

Spoznajmo ga na enem mestu.

Založba

1 ELEKTRONKE V OČEH

ČZP Soča 1970, avtorjeve vinjete,
oprema O. Kogoj in S. Sitar,
ocena Ciril Zlobec.

Kiosk

Kioski so zaprti.
Slišati je škrtanje ključa
in loputanje z vrati,
potem se senca suho splazi
čez pločnik in cesto.
V kavarni vidim za stekli
prižigajoče se luči
in ljudi,
ki sedijo negibni in oddaljeni.
Tema v curkih škrobota
po strehah.
Nebo potopljeno.
Izza hiš zaletavi kriki
in smeh.
Roka leži na kamnitem stebru.
Čakam.

Koraki

Tako hladna in nedosegljivo
žalostna noč.
Grenka svetloba kroži v polnoč
in napaja vrtove.
Dolgo pot sem prinesel na ramah
in zdaj, ves prosojen, hodim proti ščipu
in legam v mehki zvezdni prah.
Gledam navzdol in vidim tančico bolečin
in gledam navzgor:
na vlakih neba strmijo drevesa:
zadnji utrip premraženih rok
in zgorelega papirja
ozarja doline
in nemočne reke.

Po krhkem pobočju bežijo koraki.

2 STEKLENI VIHAR

Založba Lipa 1973,
oprema Slobodan Cankar,
spremna beseda Ciril Zlobec.

Vene žarijo

Pokloni mi ozračje tesnobnih muk,
vrzi me v bregove,
s tvojimi od rož nadihanimi dlanmi me prisuj
za ped globoko, zajadraj po aortah,
ki se krivijo pod soncem,
posipaj prgišča mojega mesa s cinobrom,
išči enocelične vonjave srčju,
ki ga bom izmeril, kdove kdaj izmeril!

Z vsem mogočim materialom vzdolž betonskih stez
se bom pogreznil,
ponovno za ped globoko;
a srčika zemlje bo bila daleč pod menoj,
koničasta leča sonca bo sijala nad menoj,
polkna bodo odprta,
cvileče peruti bodo prhutnile iz trave, —
jih že čutim,
vdihavam zven,
nabreklo srce razbija kot bat,
pritiska na ustne kot bat, kot bat,
vene utripajo in utripajo,
žarijo: vene žarijo!

Pisal bi

Pisal bi z zvezdami nova stoletja,
risal iz točk daljice neskončnih globin,
se rokoval s tisočletji,
ki mi orajo obraz,
se boril z enim samim mirnim, velikim
bogom,
ki se je izsanjal na obnemelih arkadah,
vbrizgal bi injekcije iz srca zemlje v srce neba,
postavil trajekt med nespečnost in žilja neba,
izgoreval z nezgorljivimi znaki, ki jih skozi
zavese
pošiljajo nedoumljiva bitja,
s presunjenimi oblaki bi padel v poglede
živih tuljav,
tjulenjev in v od beline zastrašene arktike!

Potem se pogovarjam s tanko vsebino poleg mene
razlitega mene, se v disonancah zravnam,
pogledam pročelja, aluminijaste okvire.

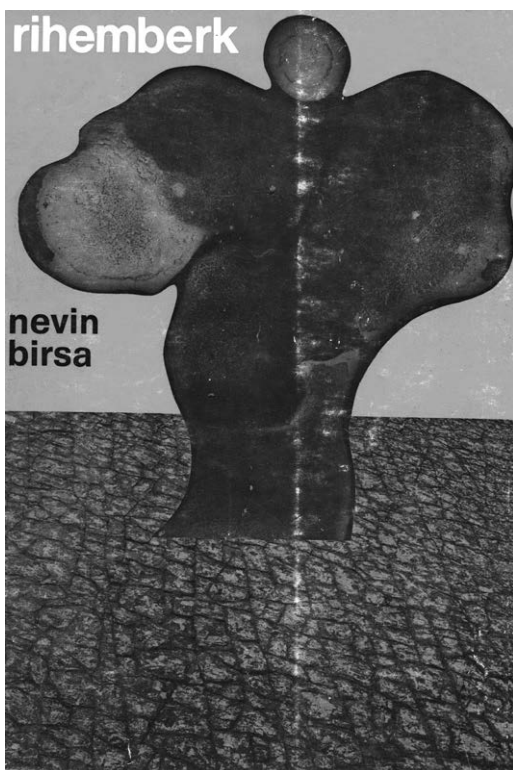
Skozi neznosen živžav nespečnosti se v drncu
sproži iz rokavskega preliva jata žarečih konj.

3 RIHEMBERK

GP Soča in

Temeljna kulturna skupnost Nova Gorica 1974,
oprema Pavel Medvešček.

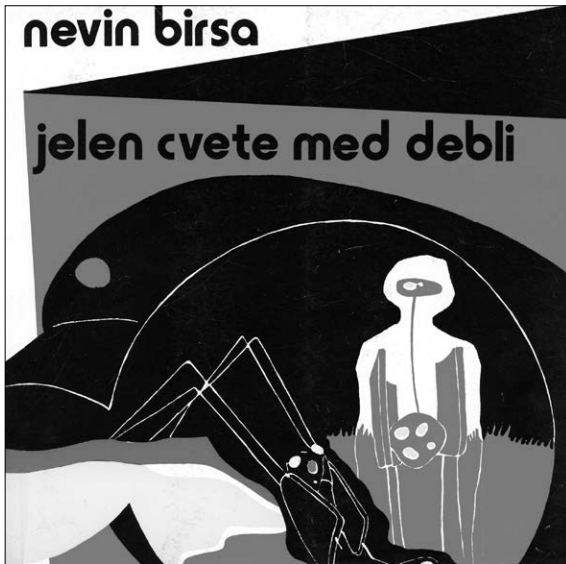
Rihemberku

Kje so vsi tisti, ki so hodili po tej zemlji, kdo naj mi pokaže vzdihe upognjenih in zgaranih kmetov, ki so stoletja molče prenašali tlako in bič, kupe otrok, ki so zarivali glave v sušične prsi svojih mater, ki so ugašali kot slabo prižgane sveče v vetru, brez vznemirjanj, s topo ravnodušnostjo so se vrstila rojstva in pogrebi, umiranje starcev in žena: z mirnostjo, ki vidi več od joka, in z žalostjo, ki ostane ujeta v prsih. Kje so dnevi, ko je rafal podal roke živim, da so zadrgetali in se znašli v kipenju krvi, kje so zasede, kletve in prisege, kje so noči, ko so lačni partizani trkali na okno, ko so se dragi poslavljali od domačih, morda za zmerom?

A vendar vsa ta preteklost, vse to zelenje rojstev in neslišnega umiranja, drgetanje in minevanje, uporne roke, vse to živi v tej zemlji in ljudeh, v njihovem delu, v mislih in občutkih, v upanju, ki ga osvetljuje blisk in stokanje in grebenje v nemir in težko, rjavo, lepo zemljo: vse te spremembe in deževja, sonce in srca sprejemajo jutro in mrak z zaljubljenostjo v to dolino, obrobljeno na severu in jugu z griči, s skoraj suho črto Branice, ki se zvija med zelenjem proti zahodu in se steka v Vipavo, in vse te vasice: Cvetrož, Vas, Pedrovo, Vidmaršče, Polje, Birs, Lojevi,

4 JELEN CVETE MED DEBLI

Založba Mladinska knjiga 1975,
oprema Boštjan Putrih,
oblikoval Borut Kovše,
spremna beseda Jože Snoj.

Tvoja bolečina

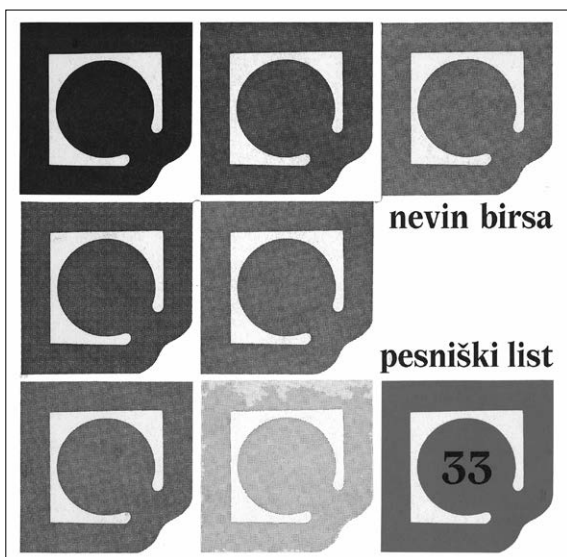
Danes smo prvega: čutim
tvojo bolečino v utrujenih, podplutih očeh.

Tvoja rahla anemija
je kot redka tkanina: premagam se,
odprem Wagnerja v abecedi,
preneseni v zvoke:

na tvoje belo čelo se v trilčkih spušča noč.

5 PESNIŠKI LIST

Založništvo tržaškega tiska
in Založba Lipa, 1977,
oprema Graficenter Trst
pod vodstvom Klavdija Palčiča.

Na obmorski postaji

Krojim slepo sled živali,
srebrnikasto žejo poletja in tirov
v umirajočem kupeju bitij,
govoric, pritajenega šepetanja,
vse se zamota v črto kričečih ruševin,
v mrzki svit postaj s peroni,
ki kipijo kot ploščad usahlega vetra,
kot okostje strtega delfina,
ki trklja z repom ob obalo:
viadukt strahu in modrega pljuskanja,
ob nekem davnem, polnočnem poljubu svetlobe
ali v pripeki strmih kamnov
in oljk, dežja,
ki plove z bledečnim zelenjem
proti soteskam, proti toku zgubljenih noči in
spominov.

Za pesnikom ostanejo pesmi

Posledica današnjega hitrega življenjskega tempa in brezobzirne „digitalizirane globalizacije“, v kateri bolj kot kdajkoli v dosednji človeški zgodovini vsemu vlada manon denarja in ga vse bolj obvladuje plitko spletno besedičenje, je tudi to, da zelo hitro pozabimo ljudi, ki jih ni več med nami.

Namen zbirke izbranih pesmi je spomniti slovensko skupnost na pesnika, o katerem je profesor Bojan Bratina napisal:

»S sedemnajstimi pesniškimi zbirkami in objavami v revijah ali z nastopi na radijskih postajah v različnih literarnih nočnih zaseda Nevin Birsa pomembno mesto v slovenskem literarnem prostoru.«

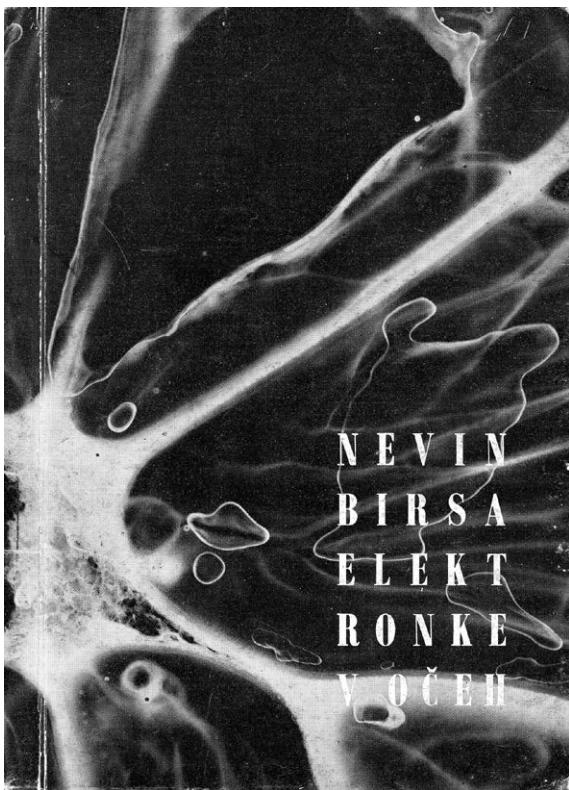
Pričujoča zbirka zajema pesmi iz vseh njegovih natisnenih zbirk, torej predstavlja celovit pregled pesnikovega opusa.

Spoznajmo ga na enem mestu.

Založba

1 ELEKTRONKE V OČEH

ČZP Soča 1970, avtorjeve vinjete,
oprema O. Kogoj in S. Sitar,
ocena Ciril Zlobec.

Kiosk

Kioski so zaprti.
Slišati je škrtanje ključa
in loputanje z vrati,
potem se senca suho splazi
čez pločnik in cesto.
V kavarni vidim za stekli
prižigajoče se luči
in ljudi,
ki sedijo negibni in oddaljeni.
Tema v curkih škrobota
po strehah.
Nebo potopljeno.
Izza hiš zaletavi kriki
in smeh.
Roka leži na kamnitem stebru.
Čakam.

Elektronke v očeh

Z nizkih sten je vel hlad,
iz neprodušne vlage so se kradle sence
in elektronke so v

cikcaku

zajele

moje oči.

S fosfornimi rokami sem zaklical
naprej,
klical sem brez premora,
brez upanja, da bi pozabil
na utripajoče kolesje, ki zažari
s smehljajočimi bajoneti, ki mi trže
oči in razceplja kapilare
z mirnimi, hladnimi nitkami,
ki mi s svetlikajočimi žrdmi
prelomi in strese drobovje v žičnati pomladi.
Čudovita si, pomlad!

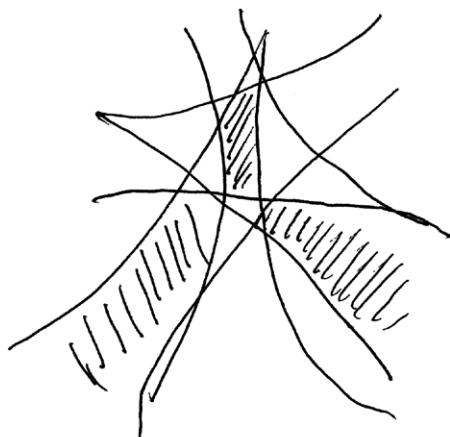
S suhimi usti se cedi moj smehljaj
v privide pomarančevcev;
kaj morem storiti z leskom,
ki mi upogiba stebila,
z lačnimi, na ost napičenimi ventilatorji
in s kalnimi, katranastimi madeži,
ki mi razčlenjujejo anatomijo,
posuto s srhom.

Čudovita, anatomija!
Koliko vodenih svetov je že zaplavalo
in skrojilo labode in jedra,
ta jedrca strahu. Koliko!
Ponikam v brenčočih nozdrvih
cevi in sesekljan v opilke
zakrilim s tihimi vzdih
v nedosegljive celice, v nihajoče,
tako mirne čolne, polne
preslic, smrti in čofotajočih električnih
valov.

Ker se prične s presihajočimi
curki, zmede moja visoka čela,
dokler ne polagoma skozi drobce zamegli
bitji in tolkljajočih ven.
Z bodicami, ki mi vzdražijo sluh,
z jatami in hudourniki
žarim skozi cevasto, utripajočo svetlobo,
v siju, zamrežen in zmotan
tonem v ognjenih, večbarvnih, posejanih
z jeklom in modrino, tujih, tako tujih očeh.

Svet v meni

Moja vena je Volga,
moja arterija Amazonka,
moji roki sta reki istega izvira,
moja kri se kakor zalivi in zalivčki
združuje z mano,
moji členki so gore, hribovja,
moje trimilijardne kapilare ste vi,
bratje vseh štirih strani,
moje srce pa je bolečina, bolečina, bolečina ...

Na robu parka

Bil sem prej ko sonce.
To slutim v vonju rož,
ki se že plaho osipajo
z jesenskega neba.
Ostre slike, ki so mi ranile
srce,
tonejo v medleči svetlobi.
Popoldan je nizek
in priklenjen k zemlji.
Zletenčasti obrazi se premikajo
za velikimi šipami
in komaj opazim prijatelja,
ki prečka cesto
in me ne vidi.

V rastlinjaku je vse po starem,
vsajajo nova drevesa:
sence mi drsijo po rokah
in silijo proti obrazu:
poskušam se znebiti teme.

Ptice dremljejo nad vodami
in zelena drevesa nihajo v noč.

Je vse zelo daleč
in ostro proti nebu.

Proti tebi, proti sebi plavam

Preproga tvojega ožilja
razpeta v naraščajoči mrak.
Preproga tvojega belega ožilja ...
Ne vem, če si ti,
če si ravno ti,
a te ljubim.
Neizmerno in grenko.

Ves svet je med tvojimi venami
in arterijami in neka
sladka
svetloba
pada name skozi špranje,
ko zaplavam med tvoje
utripajoče prekate
proti samemu sebi.

A se ne dosežem.

Krožim s tvojimi nepotešenimi
belimi in rdečimi krvničkami
skozi tvoje misli,
skozi tvojo toplo prisotnost
do rosnega čela.

Tam se spočijem.
A se ne dosežem.

Zdrzneš se

Zdrzneš se, tiho zaškržetaš
z občutkom, pogreznjenim za lestvico navzdol,
z drobnim vzvikom, ki teče in se vijuga
med tračnicami: brzenje z oddaljenim
grmenjem med zobmi.

Truden in rahlo naelektren se zdrznem,
poslušam pesem, nagrbančeno in valujočo
v rezkosti: nikoli me ne odpoljubljaš.
V podpalubju, kamor se vračam,
svetlejši za obzorje, še zmerom na pobočju,
se spuščam z vrtoglavico na ekranu proti dnesu:
govčim:

pod mano se zlagoma kruši zemlja.

Otrdel in zbičan od prepihov, dolgih zim, —
ki prinašajo poletja, svetlobna okna,
bliskanje in ugašanje, a le prinašajo poletja,
čeprav v prosojni in nemočni omotici, —
se oklepam dežja, kjer visim,
kjer se polagoma krčim navzdol.

Preblisk v mraku

Naenkrat se neke misli zberejo krog mene,
smejejo se v večer, ki se seseda
v medle klice, obračajo se proti
steptanim bleskom, lačnim in izmozganim,
v rastočem ognju se zasmejejo padajočemu
soncu, pijejo iz ozkih grl izbrušeno tekočino,
z žejnim smehom pojejo mene. A jaz sem
tu, med njimi, s širokim zamahom teme
sprejemam drobne vijuge smeha, a ne pijem.

Klokotajoč pade mrak na razgreta telesa,
zvezde zasijejo s svojo nemočjo
in s svojo oddaljenostjo izostrijo
tisto blede, omotano gručo,
ki se mi bliža.

Dolgo igrajo v mojih ušesih.

Odhajajoča noč

Po stezah odhaja noč,
boječa in z udrtimi očmi.
Bele ptice svetlobe
ji kljujejo pete.
Ptice so drozgi
in zdaj se vračajo. Utrujene.

Kri se prebuja prav narahlo,
brez šuma.
Za visoko dlan
je jutro bliže nebu,
ki se trga iz oblakov.

Pljusk,
let,
prvo sonce. Rdeče.
Vlak iz tunela, dim.
Dan bo skoraj velik:
vrabci se že dolgo otresajo
po ozkem dvorišču.

Pomarančevci cvetejo

Tamburini igrajo sončni vzhod.
Igle se usmerjajo proti jugu,
med vetrovne sklade podnebij,
med algasta jutra, prevonjana
s kričečimi vzorci
in mehкими stolpi zarje:
pomarančevci cvetejo.

In skalnata nabrežja priostrena belijo
nebo.

Kje si?

Ne odgovarjajo strati, speljani
iz utišanih potokov,
ne odigovorijo jadrnice,
razmetane ipo morjih, in ne nasadi
raztezajočega zelenja:
pomarančevci cvetejo.

Ponovno raztegnjena morja,
ki visijo s krogle,
a ne padejo v vesolje.

Ponovno vzbunjene prsi,
ki nosijo trave skozi stoletne prerije,
skozi rezek, zdaj še tako rezek zrak.

Kje si?

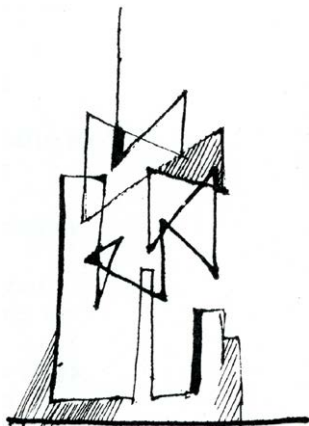
Ladje zapuščajo nebo,
skale cvrčijo
in pomarančevci cvetejo.

Kje, kje si?

Zagon v jutru

In ker je spet vzšlo jutro, je blisnil dan.
Iz megel so se zapodile ceste,
ne v gozd, ne med visoke breste,
ne med zvezde. Samo na plan.

Ta nori svet je kot ekran.
Približam se mu z volčjimi zobmi,
prisesam se nanj s spolzkimi dlanmi.
A vse je igra, ki ji pravim tisočkrat: Zaman!

Severnica

Potem se vrni, zvezda severnica!

Vrni se iz oddaljenih prerij molka.

Vrni se iz poljan pršečega mraza.

Pridi kakor orkan utripajoče magme,

ki je stoletja tlela v drobnih prsih.

Pridi kakor plašno jutro trobente.

Potem se vrni, zvezda severnica!

V mrzlem večeru prisij

v bolečo tišino.

Raztrži srce, ki je pripravljeno

raztresti pepel

drobnih zvokov.

Z ukrivljene dlani, ki ti jo ponujam,

vsrkaj preproge zelenih alg morja.

Morje!

V nedoumljivi želji

želiš vzkipeti

pod obok utripajočih upov,

ki ti jih je ukresnil sončni dan.

Potem se vrni, zvezda severnica!

Položi mi na ustnice glas
iz osrčja zemlje.
Razkrij mi pot,
ki me bo zibala
v pokrajini ognja.

Potem se vrni, zvezda severnica!

V zenicah se prebuja klorofil.

Potem se vrni, zvezda severnica!

Mornar

Iz kartastih zalivov
vejejo srebrnikasti vetrovi.
Iz strganih rtov,
iz visokih svetilnikov,
med nizkim, mesnatim drevjem.

V ozki koči, nad zastrtim ognjiščem,
kjer begajo molji,
za umazanimi stekli, trzajočimi upi
in cipresami, od koder rastejo
zelene celice,
se vijejo megle, vstajajo svetleči ognji,
strmijo zenice konjev
in se lesketajo črne jegulje,
v tem prostoru, razpadajočem
od lomečega krika,
samote in pajčevinastih šip,
v tem prostoru
razpada mornar, naslonjen na mizo.
Med temnimi stenami,
z raztrganim ovratnikom, skritim,
kosmatim obrazom
Mornar brez steklenice ruma,
brez žalosti,
brez ladje.
Nič se ne premakne.
Samo med vrati začudena svetloba.
Samo tam spodaj obala scefrana do joka.

Koraki

Tako hladna in nedosegljivo
žalostna noč.

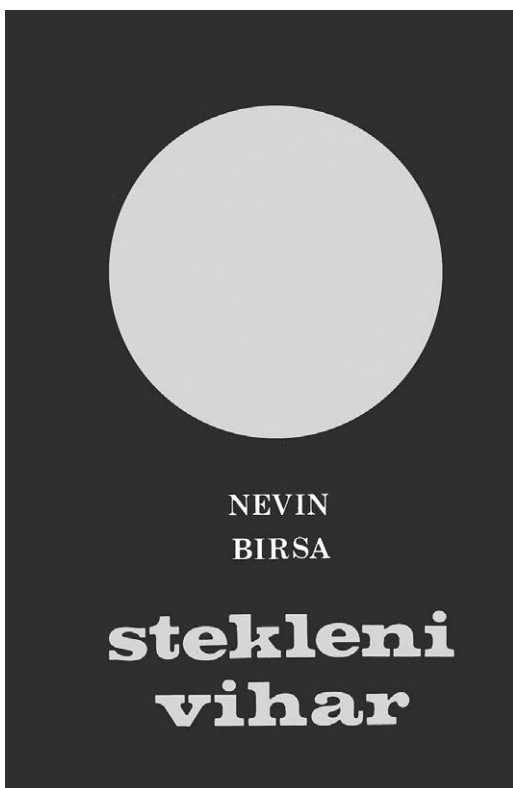
Grenka svetloba kroži v polnoč
in napaja vrtove.

Dolgo pot sem prinesel na ramah
in zdaj, ves prosojen, hodim proti ščipu
in legam v mehki zvezdni prah.
Gledam navzdol in vidim tančico bolečin
in gledam navzgor:
na vlakih neba strmijo drevesa:
zadnji utrip premraženih rok
in zgorelega papirja
ozarja doline
in nemočne reke.

Po krhkem pobočju bežijo koraki.

2 STEKLENI VIHAR

Založba Lipa 1973,
oprema Slobodan Cankar,
spremna beseda Ciril Zlobec.

Vene žarijo

Pokloni mi ozračje tesnobnih muk,
vrzi me v bregove,
s tvojimi od rož nadihanimi dlanmi me prisuj
za ped globoko, zajadraj po aortah,
ki se krivijo pod soncem,
posipaj prgišča mojega mesa s cinobrom,
išči enocelične vonjave srčju,
ki ga bom izmeril, kdove kdaj izmeril!

Z vsem mogočim materialom vzdolž betonskih stez
se bom pogreznil,
ponovno za ped globoko;
a srčika zemlje bo bila daleč pod menoj,
koničasta leča sonca bo sijala nad menoj,
polkna bodo odprta,
cvileče peruti bodo prhutnile iz trave, —
jih že čutim,
vdihavam zven,
nabreklo srce razbija kot bat,
pritiska na ustne kot bat, kot bat,
vene utripajo in utripajo,
žarijo: vene žarijo!

Rojevanje elektrod

Jezera noči vzburljam s poltihim mrmranjem.
Ničesar nočem več:
ne sladkih rož dežja,
ne tavanja visokih,
nemih ust kontinentov,
ne šivanke, ki se je izgubila kdove kje v smeteh,
ne ptic vreščččega poletja.

Otroci, oj otroci! kričijo starši.

A v elektrodah ni miru.

Taborišče žgočih kamnov! kriči nekdo.

V pigmentu bakrenih skladov neba
rjovejo stražarji, s prebodenimi sonci v rokah.
Vžigalice joka, brez plamenov.
Lok upanja, brez puščice ljubezni.
Ulica hrepenenja, brez oken.
Pod nogami lajajo sanje.

Otroci, oj otroci! kričijo starši.

A v elektrodah ni miru v neskončnost.

Zate

Položil bom roko
na skafander tvoje žalosti
in stlačil bom tvojo golo
levo dojko
v usta,
izplaknjena z najbližjim vsemirjem,
oprosti.
Potem bom mlahav
sredi maha in bom jokal.
Za lesketajoče zvoke tvojih oči.
Zate.
Zate,
draga,
zmerom ista.
/Krivulja luči
spodaj v dolini je ugasnila:
vsa naenkrat./
Zate, zate, za ...

Ti, prihod glasbe in jaz

Približam se reki, ki se išče in peni
prsi, zapuščam svoje telo,
presadim vrtnico v tvojo deželo,
vso temno od iker in platna
in belo od tistih oblin,
ko se uvezne srhki lunin svit nad lehe
in ko zakrvavijo črešnje.

Želja sladkih orgel vdira v vse močnejši
dež iz zvezd Device in Orijona, ki jih vrtinči
želja, ena sama v steklenem viharju,
skozi žilice in vlakna brez.

In tudi sam, vznikajoč iz toplih živali,
v prostoru vračanj in prihodov,
plavam, ognjena tkanina, čez vršičke palm,
komaj s slutnjo, ki kroži v nekem zgodnjem svitu
čez nemirne megle čiger,
vrženih v modrino iz oči in vtkanih
v vreščečo glasbo, vso v pričakovanjih:
obrnjen kvišku te vsrkavam.

A ti, moj dvojnik, tisti drugi jaz,
skrita v čas krilečih ladij,
greš čez beli akvarel in me ljubiš:
v krhkem letu ptic razbiram tvoj obraz;
in v arhaičnem slogu razkazuješ svoje telo,
ki brsti v poševnih, padajočih žarkih,
vsa prevezena s srninimi dihi
in ozonom globokih gozdov,
ti me, tu, na iskrivem valu,
pregnanim v odprti utrip in pokošene luske,
vračaš na palubo, kjer se z jambori,

daleč daleč, maješ med obrežne trave,
za morníkova okna in med rahel vonj oblek:
in plavaš, razlita v mole, vsa v mojih očeh.

Nosečnica

Živim na reki, si krčim zapestje v rumeni čas
iker in kapajočih rok,
zasnežena v ihtavem ozračju
pokajočih kapilar,
v mrežasti obliki prstov, prepletenih v drobno
atmosfera čakanja, upogibam se
proti travnatim ročicam, proti goram,
ki z zasenčenimi požirki ogledujejo sonce,
živim v trudnem, nepretakljivem ožilju,
s tesnobo nabreklih oh in ah,
s klobčičem in vijuganjem kmalu,
zdaj, z odpiranjem in členkastimi vzdihji,
z labilno, rastlinsko nihavostjo,
v vrvežu slik in bežečih utripov,
na oknu senc, razbijajočih v prsih,
v izrezu dolgih sunkov,
stiskajočih gub, krčevitih ustnic,
pregibov, pridušenih grlenih strun,
ponovno čakam,
zdaj, še ... še ...

... Proti večeru se pocedi svetloba
po ravninah, se zasuka lin zavrti ves svet
spet oživijo meandri,
spet točijo ulice otroke in starce,
ki se na robu vsega zazrejo v žolto gmoto,
jo obidejo, prečkajo naseljeno vlago rok,
pod okni za trenutek počakajo
prihajajoči, skoraj že vzbrsteli jok.

Vzdrami se

Vzdrami se, akustika spomina,
izmencaj iz teh ravnin, teh dolgih in izgubljenih
njiv
svoj glas, stresi se v trzanju elektrike!
Kot glas, ki se vrti v notranjosti žareče, davne
krogle,
kot luč, minevajoča z jutrom.

Odvrzi hlode na pobočja, kjer je posekano
najtanjše steblo ali deblo izgorevanja,
prebudi se v širini step,
med gorskimi razpokami in šumom mest!

Obsveti svojo bol, ki je nikdar ne najdeš
ne obiščeš, ker se venomer le vračaš, od sklenjenih
rok
do nezaupanja, od strašenja noči do petrolejke,
ki zabrli v pretesni kleti, kjer sem
razcefrana lovka, vklenjena v srce meduze.

Vrzi spet priklicane, toplejše sunke,
odvrzi čas, zarezane sonca in nespečnost,
potopi se med veje in poletavanje ptic,
z roso se stresi v šoto, pronicni navzdol,
razpri se v predero in za sekunde daleč
v negotovost, v morebitno plivkanje mesečine
in v sence izoglenelih drevakov!

Trepetam čez razčesani kositer

Skočil sem iz kvadratov, slik z bežečimi okvirji,
se pomaknil proti jadrnicam in veslom nepoznanih
sončnih jas, obkroženih z nespečnostjo in luskami:
v zenitu vseh svetilk stopam čez stopnice,
se spuščam čez bregove.

In tako preboden ugašam
v spiralastem nebu, s kroglicami v rokah,
s stebli in konopci v steklenih omarah;
in jih imenujem in kličem, medtem ko bilijon jeder
tolče v ničlišča z matematiko prhkih plugov
in krastačastih juter in razigranih papagajastih
poldnevov.

Trikrat pogubljen s smrtjo in lovorom,
s spoznanji in drevesci trepetam čez razčesani
kositer,

skozi vijuge zvonovja, skozi sipke znanilke pepela
do v ledenike ukrivljenih vrtnic.

In ta svet, obrnjen vame z lučjo,
z nemirom in drobnim vrtničastim peskom, me
zadavi;

ta svet, ki ga ljubim in ljubim.

Srečam- in odrevenim.
Dvignem- in otresem veje z nizkih nebes.
Ne, ne! Še pričolnarim nad obzorja, zakrempljan
v kraški svet,
še in še zelenkasti, odbiti vrat steklenice,
jahta na gležnjih in suličasto perje:
tu je še sneg, je sonce in je pomlad, vse bolj jedka,
vse bolj moja, je grlena glasba z vetrovi,
ki zamori peklenski trušč križajočih se bilk,
poti in vseh v jutro ali že v večer pomaknjenih
arkad.

Pogled skozi steklo

Sipko nebo visi nad vsem, kar zaznavam.
Še srce stresajo sledovi plesnive vlage
in reke in arterije, vse, kar nekam teče,
morda srebrna sled polža,
ognjemeti sunkovitih ptic,
ki jih rodi zemlja
in vdihava nebo,
morda proge tišine,
ki trkajo obnje in jih koljejo žogice biljarda,
morda snet in saharski prah
ali obledele rastline,
ki rastejo v soju brez sonca,
s soncem in brez svetlobe,
morda gore, ki tavajo v očeh,
gore, ki so se pognale nad oblake,
proti neznanim zvezdam in dlje,
ali kamniti, pozabljeni vodnjaki
s tisoč podobami in vrstami glasov,
ki iščejo izhod,
ki se v neznani vzvalovani gladini
odbijajo
in se uveli in skrčeni
povrnejo k svojemu izviru,
morda v kolobarjih
in dušečem vonju premoga,

ki se svetlika, navlažen s poznimi klici,
sredi jeklenih otokov
in inštitutov in v medlih obrisih mest,
kjer potopljeni v mrak tarnajo,
morda nekje, kjer s sten visi plesniva vlaga,
kjer megla zastira težko gorovje,
kjer se neopazno odlepi gruča odprtih kandelabrov
iz ozadja,
kjer je drevje kakor pogled
skozi motno steklo:
vse sluzasto, boleče in spolzko.

Odmrvim se

Odmrvim se s težišča žalosti, —
padem v veže, kjer se zgošča svetloba
v niz korald;
s prelomljenimi obrazi v oškropljenem lesorezu,
ki je težek, ves moj, težek kot metalurgija,
me pribija h kvadratnim ploščicam, k stopalom:
tlači me, mrtvim.

Zatem se ptice, ki krožijo, privezane na
osti zvonikov, pretočijo v dež.
Skozi neon se usipljejo na robove ladij,
prhutajo skozi redke dim:
noč je vse močnejša, s cipresami se razliva,
v zvonu se odbija in se komaj neslišno izgubi med
stenami —
povsod je vonj večerje in prvih, še mutastih oken:
bledim.

Izložbe me silijo v beg,
a tečem do mostu, kjer me premami luna:
spet bežim: zdaj mimo oken, mimo goltajočih vrat,
ki se škripajoče previdno zapirajo —
vidim se v akvarijih izložb: s tisoč očesci
migotam po produ, po belih prtičkih in trakcih,
/v črkah?/ v notranjost.
Nedra so zvonovom, vse tišje, še zmerom odprta.

Pisal bi

Pisal bi z zvezdami nova stoletja,
risal iz točk daljice neskončnih globin,
se rokoval s tisočletji,
ki mi orajo obraz,
se boril z enim samim mirnim, velikim
bogom,
ki se je izsanjal na obnemelih arkadah,
vbrizgal bi injekcije iz srca zemlje v srce neba,
postavil trajekt med nespečnost in žilja neba,
izgoreval z nezgorljivimi znaki, ki jih skozi
zavese
pošiljajo nedoumljiva bitja,
s presunjenimi oblaki bi padel v poglede
živih tuljav,
tjulenjev in v od beline zastrašene arktike!

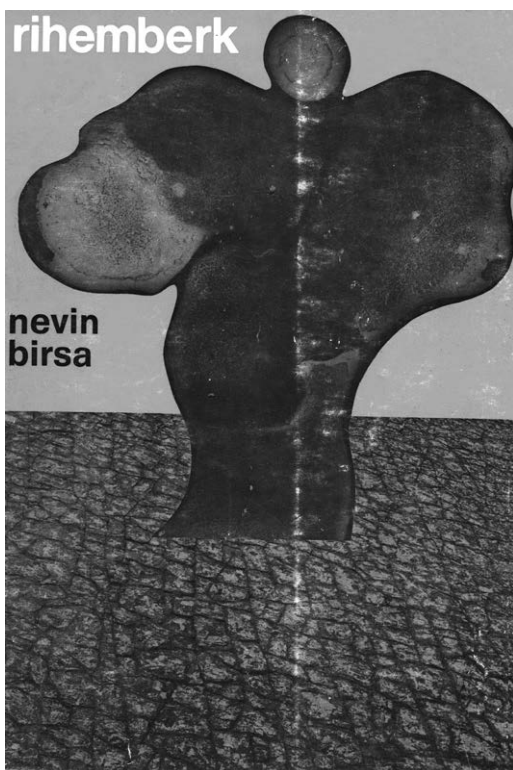
Potem se pogovarjam s tanko vsebino poleg mene
razlitega mene, se v disonancah zravnam,
pogledam pročelja, aluminijaste okvire.

Skozi neznosen živžav nespečnosti se v drncu
sproži iz rokavskega preлива jata žarečih konj.

3 RIHEMBERK

GP Soča in

Temeljna kulturna skupnost Nova Gorica 1974,
oprema Pavel Medvešček.

Rihemberku

Kje so vsi tisti, ki so hodili po tej zemlji, kdo naj mi pokaže vzdihe upognjenih in zgaranih kmetov, ki so stoletja molče prenašali tlako in bič, kupe otrok, ki so zarivali glave v sušične prsi svojih mater, ki so ugašali kot slabo prižgane sveče v vetru, brez vznemirjanj, s topo ravnodušnostjo so se vrstila rojstva in pogrebi, umiranje starcev in žena: z mirnostjo, ki vidi več od joka, in z žalostjo, ki ostane ujeta v prsih. Kje so dnevi, ko je rafal podal roke živim, da so zadrgetali in se znašli v kipenju krvi, kje so zasede, kletve in prisege, kje so noči, ko so lačni partizani trkali na okno, ko so se dragi poslavljali od domačih, morda za zmerom?

A vendar vsa ta preteklost, vse to zelenje rojstev in neslišnega umiranja, drgetanje in minevanje, uporne roke, vse to živi v tej zemlji in ljudeh, v njihovem delu, v mislih in občutkih, v upanju, ki ga osvetljuje blisk in stokanje in grebenje v nemir in težko, rjavo, lepo zemljo: vse te spremembe in deževja, sonce in srca sprejemajo jutro in mrak z zaljubljenostjo v to dolino, obrobljeno na severu in jugu z griči, s skoraj suho črto Branice, ki se zvija med zelenjem proti zahodu in se steka v Vipavo, in vse te vasice: Cvetrož, Vas, Pedrovo, Vidmaršče, Polje, Birs, Lojevi,

Bizjaki, Steske, Pekel, Miklavi, Preserje, Sveta Katarina, Vrh, Mravljevi, Britof, Spodnja Branica, Korp, Tabor, vsi ti zaselki, vse te upognjene in obledele hiše in vse te na novo, po vojni zidane hiše, zvonik, zadružni dom, vse te poti, ki se stekajo v glavno cesto, vsa ta polja, odprto in jasno sonce nad njimi, grad nad vasjo, pozvanjanje in zdaj brnenje strojev in avtomobilov, daje novo barvo življenju in nebu, vinogradom in akacijevim gozdovom.

Zato naj bodo te pesmi posvečene zemlji in ljudem, ki jo naseljujejo, njihovemu hotenju in močni volji, Braničanom, vsem, ki so tu bivali in trpeli, vsem, ki so tu ugledali luč sveta, a so morali po svetu, in tistim, ki se niso več vrnili, kakor tistim, ki se bodo znova vračali, da bi videli dolino, ki jo nosijo v prsih. In vsem, ki so umrli, nedolžnim in krivim, slabotnim in ustreljenim, preganjanim, vsem, ki se niso vrnili iz taborišč, vsem, ki so jokali, in vsem, ki so mirno prenašali trpljenje, vsem upognjenim in zravnanim, ponosnim, vsem dobrim, ki hočejo biti dobri, in slabim, ki nočejo biti slabi, vsem, ki končno ljubijo to dolino, ki so otroci teh polj, vinogradov in tega sonca - njihov glas se dramí in se naseljuje v meni in me sili, da odprem oči in da spregovorim!

Molitev čakajoče sestre

Klečim na robu upanja,
v meni odmeva noč, obup se
svetlika v žalosti, med drevjem:
in tam notri med brezčutnimi
obročki diha izgubljeni brat
in drugi brat;
premikanje zvokov in udarcev v zvoniku, visokem.

Brat, obrni se proti meni,
odkrij tančico krvi in odpri neme oči!

In odmev se rodi v majhni kapeli,
zašepeta lastno usodo,
ki se s krili in vekami dotika
mrzlega kamna in sveta:

Brat, obrni se proti meni,
odkrij tančico krvi in odpri osteklele oči!

Besede pred odhodom v temo ali v luč

Moja roka je mirna, mati,
moje srce je mirno, mati,
tu se spremeni cvet v kri ali v noč:
kakor da ne zapuščam ljubljenega,
kakor da se ne poslavljam od zemeljskih luči,
kakor da je moj odhod v mrtvo mesto
le gasnoča iskra.

Moj izvezeni robček
ti zapuščam, mati,
dajem ti ga, da naju prekrije,
ko bova še bliže, še bolj skupaj.

Verjamem, da bodo to storili, mati,
zdaj odhajava v meglo ali v jasnino,
odhajava skupaj,
z roko v roki,
brez žalosti,
brez joka se spreminja
svetloba v novo luč.

Poglej!
prihajajo pošasti,
s kovinskim srcem in pljuskom jekla,
da zdrobijo zadnji val.

Prihajajo, da se srečajo s smrtjo!

Vse se spreminja v luč ...
Glej, kam naju peljejo?

Morda v ledenik kamna in hladu,
morda v naročje,
ki kliče s tujim glasom,
s fosfornim odmevom kleti
se združita zvok in ukaz,
z bajoneti, uperjenimi v tvoj hrbet in moj.

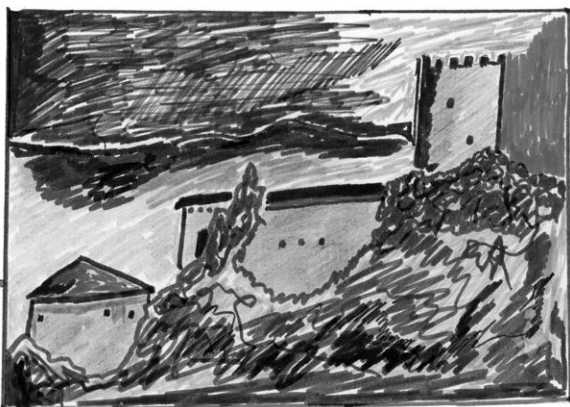
Kaj še čakajo?
Najine roke so skupaj, tesno,
najine besede so molk in krik.

Moj izvezeni robček
ti zapuščam, mati,
da prekrije najino kri in bolečino,
da zveže breg z nasprotnim bregom živih,
ki nosijo v prsih
zlato in mrak,
upanje, smrt, mir in novo upanje.

Glej, mati,
zdaj odhajava v daljave zemlje,
zdaj, glej, mati,
poljubljam tebe in ta svet,
glej,
cevasta noč se obesi
na najine veke in roke,
zdaj, mati, zdaj prihajajo
s čvrstim leskom jekla,
da naju pospremijo
do reke in puščave večnosti.

Sredi ruševin

Tam, sredi ruševin in trupel,
tam med rebri gričev,
s prestreljenim, ledenim soncem
v rušenju krvi, sredi dreves:
kakor da se spušča noč,
kakor da rjavina travnikov ne bo več
nikdar ozelenela. To je bolečina,
posmeh živalim in strmenje v lastne oči
in bolestno utripanje zraka,
stokanje postav v vrtincu dima, in vezi
na rokah so dokaz, da srce
ne sme biti več svobodno. Ta zmaj
krivenči veje, drevesa so nema, hlipajo,
in vojaki so bledikave sence nekih
ljudi, ki bodo vklenjeni, če ne v lastne vezi,
v gorenje smrti na dnu srca,
na skritem kraju, brez usmiljenja.

Pedrovo

Pedrovo! še teh par strtih,
obledelih hiš brez polken se maje v pajčevini,
črvi najedajo tramovje,
ljudje so zaprti v mlahavo skorjo dežja,
zamračeni pozabljajo poti
in šoje oberejo še zadnji grozd na
obronku gozda, trte so rdeče od jeseni,
žile kostanja usihajo; begajoča divjad!

Kdo naj zaustavi brezdušno brnenje časa
in strojev, ki kličejo v dolino?

Samotno pajčevinasto ognjišče s samotnim
človekom, megle se vlečejo nad travami,
pokanje saj in suhljadi ozarja
skrite dlani, in oko, potopljeno
v lastnem kozmosu, ne more več jokati,
nihče ne zastoka,
novorojenci ne pomladijo neba.
Le kakšna srna iz meje akacij,
le kakšen drobcen zvezden utrinek
zaskeli mrak: in vidim navpično
kamnito pot in vidim
ob plapolanju ognja zgubani obraz,
samoto: nič se ne premakne,
samo dolgi prameni teme škripajo
kot poslednji kmečki voz
ob deblih, vzdolž srca.

Kaj vidiš?

Lomim se v zdrobljeni vešči,
ne klanjam se nikomur,
samo z velikim rapirjem prihodnosti
krušim most, spodaj divjajo vode:
vroče nebo curlja na rumeni beton: curlja kri.

Kaj vidiš?
Vidim kri,
na rdečem čelu vetra se prižiga
dah tuje zdrahe,
zmečkani indigo srca
tuli v zrcalu,
tuli veter, vertikalna sna.

Kaj vidiš?
Vidim mračno kepo sonca,
življenja šklepečejo,
turobno gledališče, odsev smodnika:
čaram vodo, zrak, leščerbo drevja,
odgrebem zlo, vršičke lune:
konica strahu,
šepečejo suhe astre,
v eksplozijah oblakov in kamna prvi sneg;
šepečem.

Ko se razpnejo krila v pomlad

Lastovke bliščijo v mojih kapilarah,
in te čudne cvetke, ki prhutajo proti jugu,
v mediteran, med živahne poskuse sonca,
med oljke in pomarančevce
ob spenjenem morju, me begajo.

Lipa in podstrešje! tu,
ko se razpnejo krila v pomlad
ali ko ugašajo jesenski vzkliki
in se veje majejo v vsej širini okna,
na kvadratnem radarju
orošenega stekla: kos strehe, dimniki
in antena, najvišje bodalo neba in občutij.

Umaknem se za pregrinjalo!
Umaknem se v prostor novega spoznanja,
v rozeto še neslutene davnine!

Nad obokom se kot noži zaletavajo
lastovke vse više, vse više:
do mojih bliskajočih žil,
do slanega okusa listov v resnici in prividu.

Toplo cvetje in žalost

(Simonu Gregorčiču)

Tudi ko si odšel, si ostal zarastel v to nebo
in v te trave, vode so bičale krvave vode,
telesa, jeklo in kri, ki je migotala
v solzi, v tesnobi: dvignil si, kar je bilo
skritega v tebi in prihodnosti,
ko je krvavi križ vojne rval zemljo,
še prej in še pozneje — lastovke so bliskale
nad češnjevimi cvetovi,
ko si prišel, niti so ovijale zvonik in strehe:
rosilo je.

A vse luči,
ki si jih uklenil v svojo pesem,
so postale globine,
bil je čas, ko si strmel čez župnijski vrt
v grad, v vse zelenje in odsev gričev,
v zelenje, ki je dihalo s tabo, pod trto:
svoje srce si pustil tu, pustil si pesem
in razdejanje ni prekrilo spomina,
ker je bil samo ogenj, samo ogenj ...

Prinesel si knjige, razpostavil pohištvo,
dal vazo na mizo: toplo cvetje in žalost,
vse v nemem vrtincu zraka; o srh, o želje!
Da bi se vrnil tja, med gore,
da bi spet zaslišal njen glas, da bi se vrnilo
tisto sladko podnebje glasov!

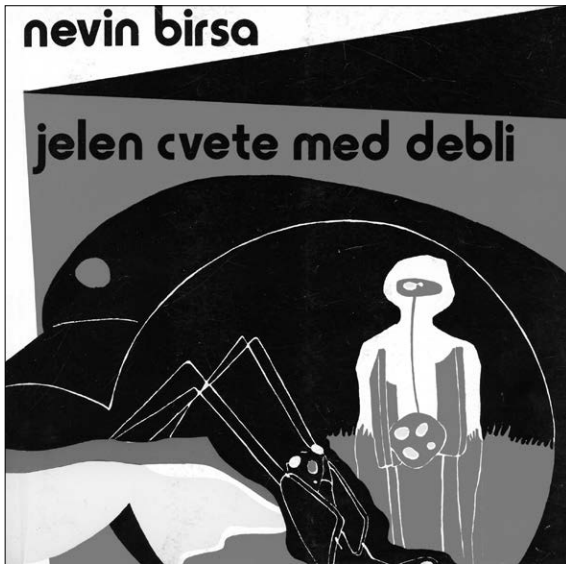

In te hiše in vse ne sliši begotnih vzdihov
v črnih nočeh ne nostalgije:
ostali so zarežani v vlakna,
v korenine sonca, v cvetju,
ki naj vzbrsti: pomlad, kakšna pomlad!

Ostani tu! Še ta dan, še to poletje
in za zmerom, ves poševen zrak in šumenje,
zato je čudna roka plapolala nad tvojim srcem,
nad molitvenikom poka znamenje smrti
in hudourni tok in vihar:
ko prispeš do blestečega jutra,
do zorenja sonca, se skloniš in moliš.
In ko bo mrak legel nad polja in prod
in bo ostal zvonik, zapičen v nebo,
tvoja ostra bolečina,
vsa krvava,
se bo vzdignil nov glas: in ne bo več viharja,
ne bo več strahu — samo vzgon nove zemlje,
samo privid ogromne zelene svetlobe!

4 JELEN CVETE MED DEBLI

Založba Mladinska knjiga 1975,
oprema Boštjan Putrih,
oblikoval Borut Kovše,
spremna beseda Jože Snoj.

Tvoja bolečina

Danes smo prvega: čutim
tvojo bolečino v utrujenih, podplutih očeh.

Tvoja rahla anemija
je kot redka tkanina: premagam se,
odprem Wagnerja v abecedi,
preneseni v zvoke:

na tvoje belo čelo se v trilčkih spušča noč.

Iz viharja tvojih prsi

Stihija toplih bokov, širokega srca,
razum veneričnega telesa, ki je najširši
in neskončen: padec teme in slutenj,
z ognjenim dihom življenja,
ki je cvet: svetlobe krožijo!

Ti božja, ti človeška luna,
kod me vodiš,
da ne najdem poti iz te stopinje mravelj,
iz tega kolobarja večnih ustnic,
iz toplega utripa, plesa senc,
iz viharja tvojih prsi?

Listi tvojega srca

Listi tvojega telesa
krčijo nasmeh neba, vse je potopljeno:
tri sinice se igrajo frfotavo igro,
zdaj iglu: raketna proga
tvojih rok solzi trenutke,
vse tople od ljubezni in isker
globokih voda. Temna, žgoča barva večerov!
ki prihajajo zbegani od vzdihov
in toplih vračanj in obrisov
posutih mest tesnobe: o mesec,
preplavi atmosfero zvezd
s sijem porajajočega se embrija,
potopljenega tudi v tvojem snu.
Tiše: listi tvojega srca zdaj legajo name.

Tu bova našla domovanje

Zaželiš si ščegetanja reklamnih napisov
in bregov, kamor bi položila
izstopljene oči ščuke:
kakšna nemogoča želja, pravim,
a ponavljam, z veseljem, da sem
isto misel nekoč, v zrklasti prihodnosti,
tudi sam ponovil.

Tu, praviš, v čolnarnici in glenotrosovki
bova našla domovanje, ne v snu.

Kakor da čutim ogenj

Skica blede lune, tvojih misli,
je skrita v tem preddverju:
ne sprašujem se, zakaj večnost
je krhka in minljiva: je le bežen
dih obzorja, ki ne ugasne.

Tam se čudni sunek razprši,
mrak prinaša kresnice in ognje,
(zdaj se razdvajaš, vidim resnico),
blodiš v svoji bolečini,
ponujaš belo in drobno roko,
blago stožčasto svetlobo,
(tu v prsih me zaboli let krvavega neona!),
in kot da mi ponujaš
steblo nerazumljivih vlaken,
most beline in odsev vsega potopljenega.

In kakor da čutim ogenj
in kakor da čutim noč.

Danes se tretjič vračam vate

Danes se tretjič vračam vate,
zgubljena, žgoča leča sanj,
danes vdiram skozi razmetane
prostore, kjer se poševní
sonce in se krade v tvojo belino
valujoč vlak!
danes tretjič jočem
pred tvojimi vrati
in trkam na najbolj odprto veno večera,
danes tretjič poženem
sebe v zadnji drget
in niham od želje, ene same,
v izgorevanje, šumenje
in v odtenke glasov:
dokler ne v duru izzvenim
na skalnatih čereh
in v ohripelih glasilkah teme.

Jelen cvete med debli

Jelen cvete med debli na obzorju,
tema se pne od resnice do žrtvovanja,
ki vzgoreva na obali:
stekla se bleščijo, med temnimi stebli
pada dan med barke
do požarov na mojih prepletenih rokah.

Ti,
še edini svetilnik,
tkeš z vzdihom in šumotanjem svetlobe
boleči akvarel,
stisnjena med drobne, komaj vidne žarke
in stvari, ki jih vpija vonj iz širokega zaliva,
in zdaj me maješ v sebi,
zdaj nekje daleč med nasipi,
med zvezdami, nasutimi v zgodnjem jutru.

In v genu, ki ga prinašaš,
je čustvo, enako preplavljenemu nebu,
vibrirajočem v končni eksploziji noči,
vsej v neurju dehteči pomladni elektriki,
ob telesu in ob sladki arteriji.

(In prsi so tonile v vse večji vihar,
v vrtinec lastovk, privezanih na moje prste,
in med motne čolne, slane od krvi in krika trav.)

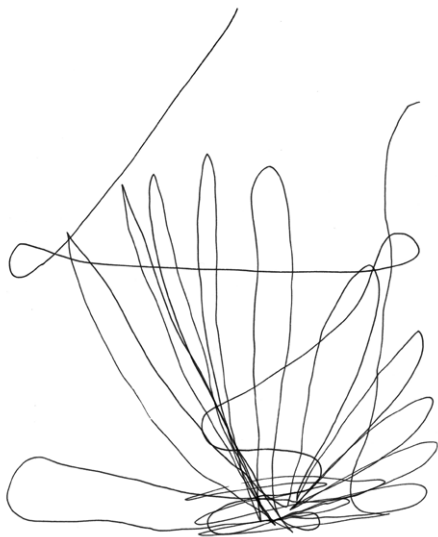
Da ne bi še umrl

Pozabil sem, da prideš,
zato bi rad umrl,
daj, da bi, sklonjen nad tolmun,
med igre in jasmin teme,
prepleten v čelu in tvojih rokah,
zato bi rad umrl,
daj, da bi, zrušen od tvojih oči
umiril bliskovito ptico,
ki ti mrši lase in misli,
daj, da bi se, zapleten
v gorenje lune in sanj,
oblakov in senc
in žarkov tvojega nemira,
tudi jaz sesul,
da bi se sklonil,
da bi te poljubil, da bi ljubil,
da ne bi še umrl.

Pokrajina spečega otroka

Pokrajina spečega otroka si ti,
ne slutim upanja, ki ga veter seje
skozi oster kolorit večera: slišim rebus
tvojega glasu in vzklikam! ker zdaj,
nenadoma, več nočem biti sam, drhteči
sen iz vročih gibov, ki v tebi še molčijo.

Slišim tok, ki mi velewa: Vstani!
slišim glas: in poje zvezdno pršenje pesem,
ki jo kot odmev začutim v jedru tvojega nemira:
labirint je odprt, spusti se iz rosečega
oblaka in dahni: zdaj, še, samo in zdaj,
na obrazu in čez vse telo.

Naj ljubim

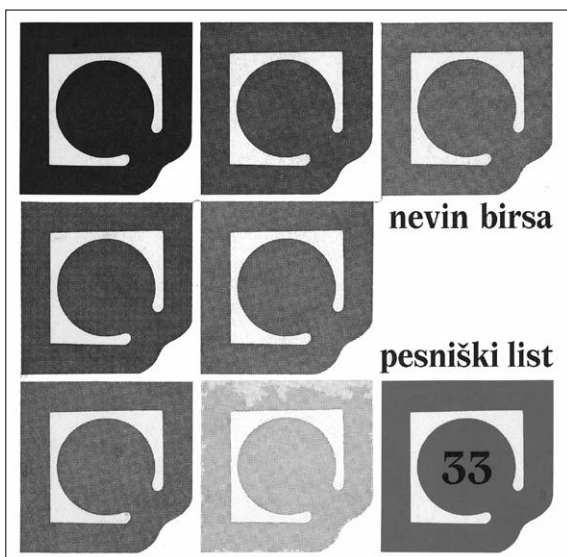
Naj ljubim tvoje telo,
tvoje pršeče oči!
Streseš svetlobo,
režeš prsi s poševno nitjo molka,
in te ne morem več imenovati:
pena morij, tvojih zob,
kako naj vendar rečem, —
naj planem kakor propeler,
o spet morja čez tvoje belo telo,
to galebjo, plahutajočo sekiro,
skrito za obzorjem,
skrito v cevkah živcev,
na nepremičnih gredicah venoznega veselja:
skoraj kakor žalost,
na katero se naslanjam,
na kateri slonijo morske ptice,
krvave od velikega zahoda
halug in slik.

Dre teum,
opromu dresi
zinta r
mjean
nien!

5 PESNIŠKI LIST

Založništvo tržaškega tiska
in Založba Lipa, 1977,
oprema Graficenter Trst
pod vodstvom Klavdija Palčiča.

Na obmorski postaji

Krojim slepo sled živali,
srebrnikasto žejo poletja in tirov
v umirajočem kupeju bitij,
govoric, pritajenega šepetanja,
vse se zamota v črto kričečih ruševin,
v mrzki svit postaj s peroni,
ki kipijo kot ploščad usahlega vetra,
kot okostje strtega delfina,
ki trklja z repom ob obalo:
viadukt strahu in modrega pljuskanja,
ob nekem davnem, polnočnem poljubu svetlobe
ali v pripeki strmih kamnov
in oljk, dežja,
ki plove z bledečnim zelenjem
proti soteskam, proti toku zgubljenih noči in
spominov.

Dež je pomotnel

Dež je pomotnel. Vrač
se zatekajo v sluh gorečega oboda vekov,
zmerom misleč na alkimijo
in vzpon požarov in peno temnih zlogov:
v zrezani tenčici,
v vzburkani pokrajini. Novo čustvo
nosim v drobnem zvoncu žil,
v globinah plamtijo skati,
se upodablja noč in silnice obtežijo oči.

Vse, kar nosim v rojevajočem dežju,
postane utrujen srh,
tuja beseda in ozara, postane stolp:
da bi se opotekel
v jedro praznine!

In obležim v plošči svetlobe in jeseni:
utopljeni žamet,
vonj po karbidu,
in da bi bil eskadrija
prstnih blazinic na steklu in strunah.

Glas!

Samotna brazda, ptice brez gnezd:
vodeno sonce, obglavljeno.
Tudi ceste upepeljene, da, da,
ničesar ne morem več spregovoriti
sredi te zmede, ničesar, kar bi
bilo svetlo ali vsaj odmev
sence ali rdečine lesa,
ničesar ni. Ničesar ne bo:
votlina, globoka kot zemlja,
prazna kot maternica,
zguljeni sluh. Ničesar ne bo. Glas!

Deklica

Bila je stkana deklica,
ki je govorila znamenja luninih meglic,
spráševala o celuloidnem otročku,

v naročju daljav se je razpršil
trop vijolic,
z nemo eksplozijo prašnikov
in nasprotnih sijev,

ko je plapolala klima nesmrtnosti,
z mehkim vonjem pepela,
v pričakovanju sadov na obali.

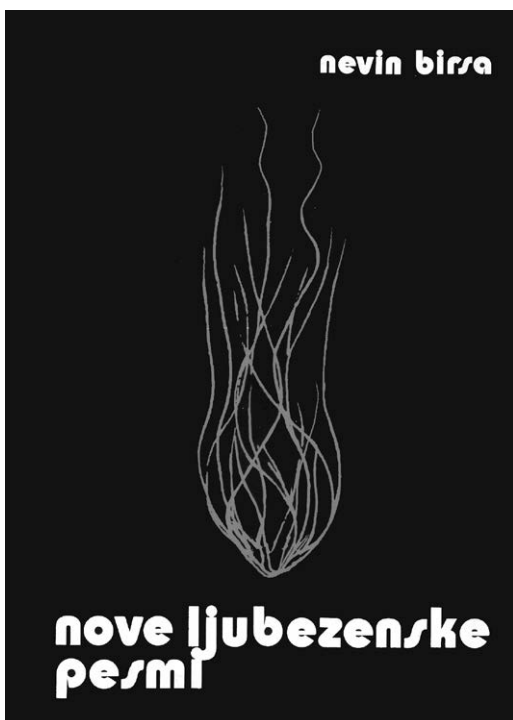
Potovanje

Srebrna zvezda
pahljačasto nosi svit,
prekrižani zid trenutkov:
plavam, plavam v sunku peščenega vlaka celic,
na postajah gorijo prometniki
in tablice švigajo v prepihu zraka.

Oprijel se bom ograje,
se naslonil na okno zgubljenih vekov,
na okno, orošeno s pokrajino,
prijemi tenkih luči
cvilijo in klototajo po koži
tresoči klepet koles in dojk
reže žile in sneg,
odreže zaliv,
potopljen v joku.

6 NOVE LJUBEZENSKE PESMI

Založila Kulturna skupnost občine
Nova Gorica 1979,
avtorjeve vinjete,
oprema Neda Brumat,
spremna beseda Bojan Bratina.

V plapolanju žarečega srca

Vidim te, gledam te, poljubljam te,
grem v obrobljeno tkivo mesečine,
grem v sladko misel,
grem, zaprt v rjoveči odtenek prsi,
grem proti tebi, vase, proti svetu, —
in ti si prispodoba vsega,
kar je, in vsega, kar ni, a hoče biti:
val brez obale,
cvrček v ušesu, na ploskvi belega ognja ...

Ti, ki vse to vidiš,
strastna obla pohujšanja in moje pesmi,
o globina brez dna,
prekipevajoči golobi tvojih las,
šušteči prstan, o ti, ki vse razumeš,
dotakni se svoje bolečine,
skrite v tkaninah zvezd,
dotakni se moje bolečine,
in zvedela boš, kako
sladka, kako grenka je plamenica,
ki se lesketa v divjem grbu,
v plapolanju žarečega srca.

Nemirni žrebec

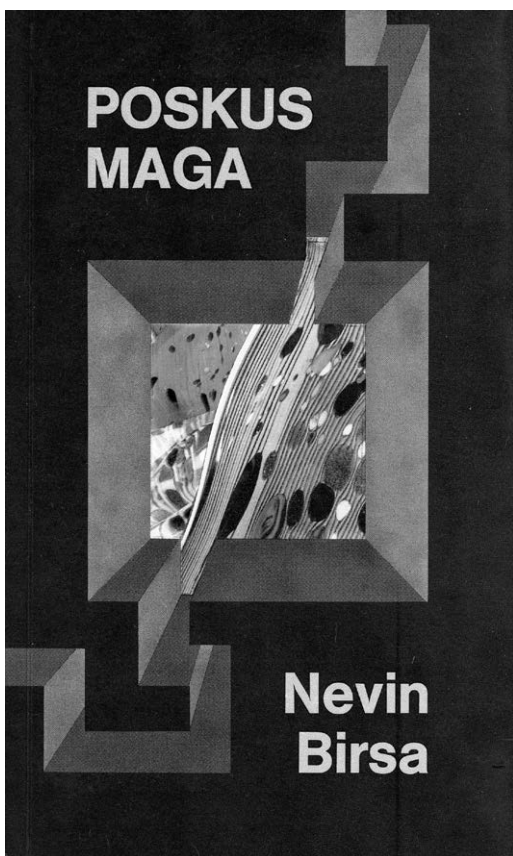
Žrebec dirja čez hordo
slečene ljubezni, z dračjem in ognjenimi zobmi
se dotika trenutka, opojnega, večnega,
težkega kot bodica v stopalu,
se dotika ljubosumja,
spetega iz smrti in enega samega pogleda,
od katerega znori morska zvezda,
daljnogled, pršeč svetlobo
k svojemu izviru, pohotnemu metežu globin,
v katerih prebiva kraljična,
o kateri sanjam;
resnično: o kateri sanjam,
žalosten in hrepeneč in zmeden od čuječih
slik, ki jih je nagrmadila v cvetočih možganih.

Resnično: o kateri sanjam,
s trombo v divjem jeziku,
s praporom, ki togoten valovi čez bregove in peščine,
odstira trave in božjast.

(In žrebec dirja med rebri,
zdaj lomi sonce, srečni vzgib smrti,
zdaj hoče odgrizniti vrat nevidnim iglicam,
in morje je mirno,
le v globini ruši in poje njeno srce,
jaz pa pojem na bregu,
s kitaro iz halug in trav,
in tudi čezme dirja nemirni žrebec.)

7 POSKUS MAGA

Založba Obzorja, Maribor 1987,
oprema Vesna Polanc - Marinič,
spremna beseda Vladimir Gajšek.

Da premagam hitri blisk

Hočem spregovoriti besedo,
a ne slišim cingljanja zvončkov, znotraj
nasmeha, ki blazni v ohrovtu: véliki dim stoletja
je utrnil
trudno solzo v jezero prihajajočih:
jedkanice životarijo v popolni ravnini, in zato
se vsi bogovi obrnejo v velemesta,
in prav tako jočejo. (Jočejo, in jočejo! ...)

Skozi žice gre ves smisel,
trepetam ves; — prsti se oprijemljejo stola,
čutna svetloba se zbira v neznanski leči,
line, odprte ko venci,
line, odprte ko kruh,
line, z razpuščenimi zvonovi bom dihnil,
in stoletja bodo neslišno drsela v nič, v zaton,
v rjaveči propeler zgodovine ...

Zdaj je čas, hočem reči, zdaj je resnično čas,
da se sprosti energija molka,
in da se citre, ujete v zven,
rešijo pajčevine in zemeljskosti,
in da osvojim barve, ki
se rišejo za stekli,
in da premagam hitri blisk!

To ni več pesem mojega glasu

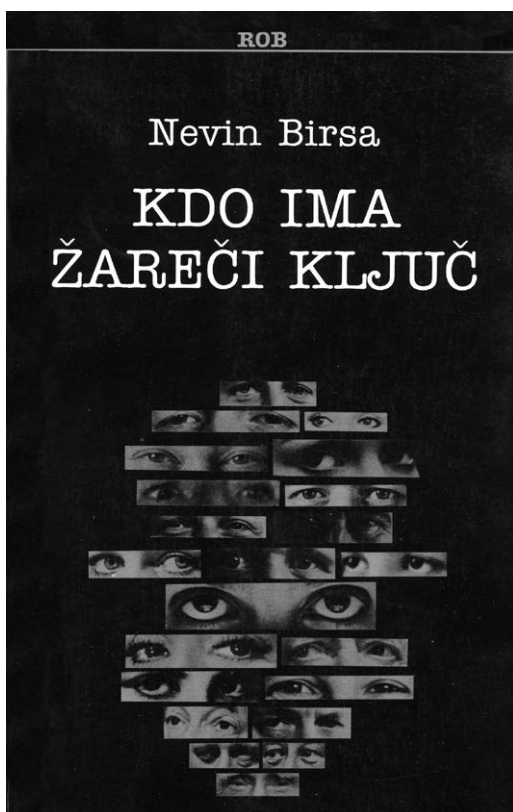
To ni, več pesem mojega glasu,
organi zvoka cvetejo znotraj
znanega in v obsegu neznanega:
tenkočutna zmaga zvonov, ki
pojó, pojó, pojó, in regratove lučke,
šibke in mehke,
kriIijo v ožilju kontinentov in lijan:
odtrgali se bodo plazovi,
dolgi sprevodi siren bodo ukopani molčali,
sem bo prihajal samo težek
in naporen vzdih smrti: (me kličeš prav ti,
raketa vetra, ki vsebuješ hitri drnc
malnov in rek, rek in malnov ob njih?);
metež bo legel na
zemljo, žalostno od teme,
in hipoma bo zelena voda
zažuborela med drevesi upanja, in med prsti
zvezd in potopne pomladi,
ki se rojeva na obronkih, bodo tenki
plamenčki kakor vžigalna vrstica
spanca, v kotanjah zore!

8 KDO IMA ŽAREČI KLJUČ

Založba Lipa, Koper 1990,

Zbirka Rob,

oprema Jure Kocbek.

To, kar se me loteva

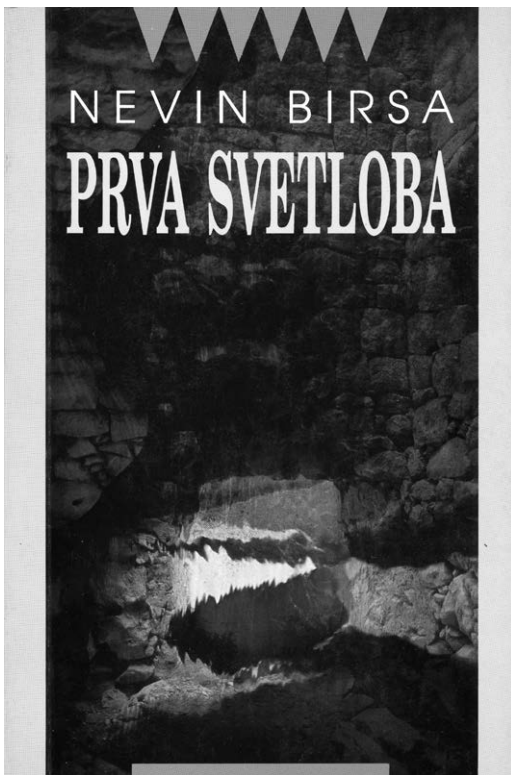
To, kar se me loteva, ni več žalost:
prebolel sem mladostni strah,
preživel že toliko smrti,
da nisem več boječ.

Postal sem lovec,
ki ga živali streljajo,
a ob vsakem strelu
sem močnejši in samozavestnejši.

Postal sem miren,
čakam, kdaj se odpre nebo,
čakam, kdaj se odpre zemlja,
čakam, da me skozi strelico sonca
povedejo ptice v neznano,
v blodeče ozvezdje življenja,
ki me bo posulo z zlatim sijem
svojega ognja.

9 PRVA SVETLOBA

Cankarjeva založba, Ljubljana 1992,
oprema Jurij Kocbek.

Plapolaš v meni

O Gospod, sladka alegorija
ljubezni in trpljenja, najčistejši
diamant krvi, lepota in srh,
neskončna barva dreves,
ki pojejo v mojem srcu,
ki jočejo v temnem pregibu kamna ali noči,
vse si, vse si, vse si.

Prebivaš v moji krvi,
krožiš s temelji templja med stebli
in vodo,
krščuješ me s svojo bolečino,
z ihto vetra, s šumom gorečega papirja
plapolaš v meni,
dokler te na neki konici sveta,
na skalnati Golgoti
farizeji ne pribijejo na križ.

In ko vstaneš iz brezna,
čist in nedolžen,
v nedoumljivi svetlobi, umrem.

(Veliko deblo cedre,
nori zvonik, ki ga lovim z rokami,
šepet noči,
upepeljeni slavec,
občestvo se spremeni v drobec zarje
in tvoj klic
je bleščanje ljubezni
v čudoviti aorti zraka.)

10 SAMOTNI NAPIS MAVRICE

Založba Branko, Nova Gorica 1994,
naslovnica, vinjete in oblikovanje
Milovan Valič,
spremna beseda Ciril Zlobec.

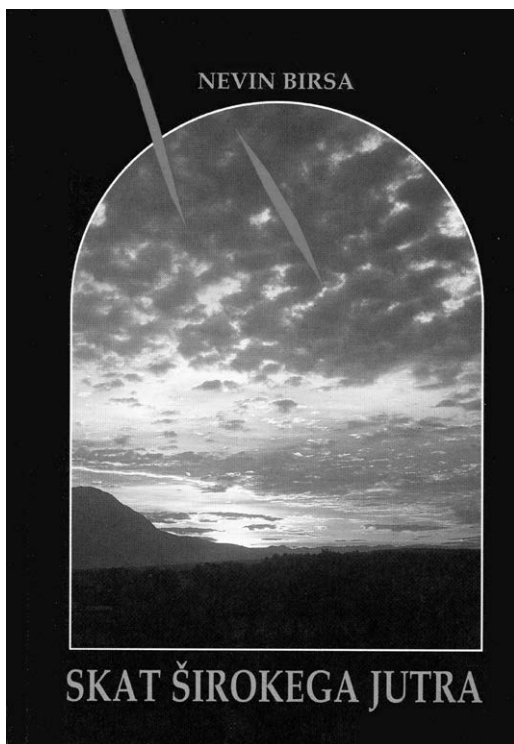
Ta svetloba ljubezni

Slišim pesem
mehko odprte roke,
kot vrata,
kot bližina,
kot voz,el,
ki bo pretrgan,
kot ogenj,
ki ne bo pogašen,
kot moja barva sonca,
kot vrnitev,
ta svetloba ljubezni.

11 SKAT ŠIROKEGA JUTRA

Založba Branko, Nova Gorica 1996,
oblikovanje Milovan Valič,
spremna beseda Bojan Bratina.

V tvoje čudežne žile

Tvoje hladne ustnice so odleteli čmrlji,
vino zvezd se pretoči
v tvoje čudežne žile, iz tvojih
gorečih ustnic trgam cvet za cvetom:
dokler ne obnemim v samoti trave,
in v novem poljubu začutim
ogenj tvojega telesa. Glej čudo:
nikoli me ne zapustiš, in nikoli več
ne bodo čmrlji jadrali v tvoja priprta usta.

Zgodilo se je že zdavnaj.

To zgodnje jutro ponovno.

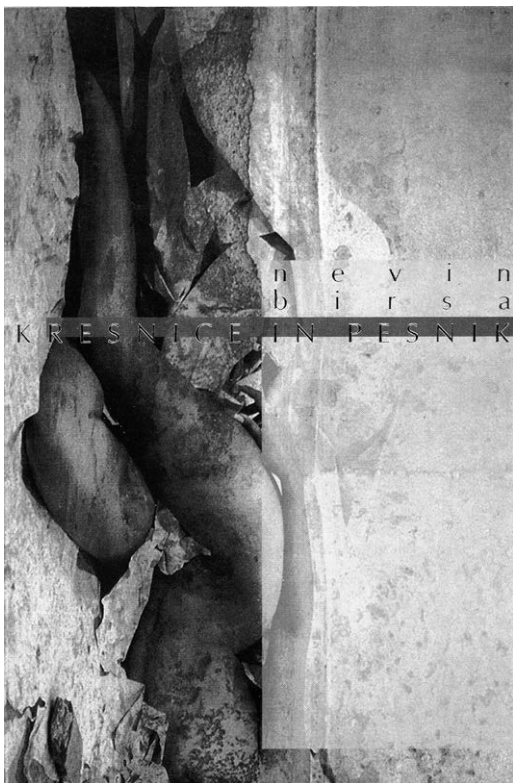
To je čudež,
čudež iz stekla in drobnih ribic,
ki jih bo v naslednjem veku
uničila temna noč.

Ne jadraj več naprej:
obstani tu, na pragu
zelenih trepalnic in temnih vek.

12 KRESNICE IN PESNIK

IZBRANA LJUBEZENSKA POEZIJA

Cankarjeva založba, Ljubljana 1997,
oprema: Mojca Dariš,
izbral in spremno besedo napisal
Bojan Bratina.

Z veliko črko življenja

Lidija, Lidija, Lidija!

Meni, jecljajočemu, vdihni svojo dušo,
ki je neizmerna kot morje:
meni, ki prihajam ohripel do tvojih vrat,
se prikaži v sanjah: kot otrok se bom
razveselil tvojega dotika, in besede
bodo samo še zlo. Brez smisla, brez reke,
brez končnosti: ti prihajaš
z veliko črko življenja, z almanahom
bistrosti in ponorelih pomladi.

Ti prihajaš s sinjim nemiro,
žge me tvoja prisotnost:
jaz sem nekdo drug,
in ti se boš uprla smrti neba.

Moj klic prihaja,
moj klic prihaja!

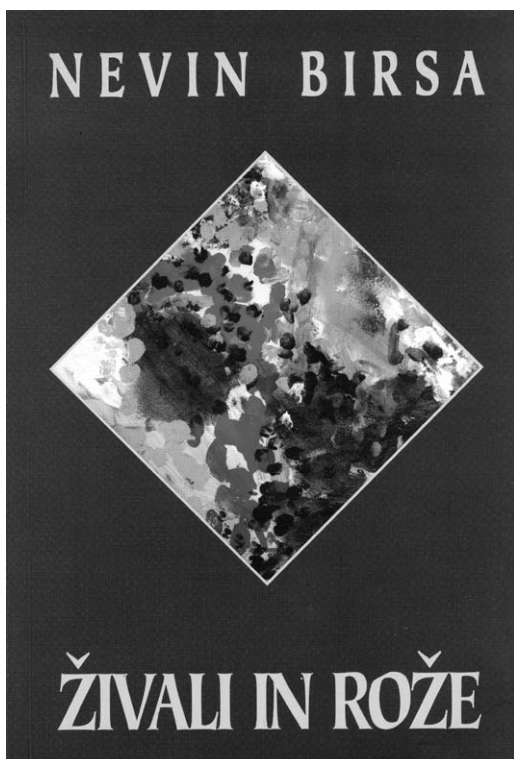
Nočem, da ga več slišiš. (A ti ga slišiš.)

In poraja se krivenčasti cvet tvojih oči.

Nočem, da slišiš moj globoki sen.
(A ti ga slišiš.)

13 ŽIVALI IN ROŽE

Založba Branko, Nova Gorica in Založništvo
Jutro, Ljubljana, 1999,
oprema Milovan Valič,
spremna beseda Bojan Bratina.

Kot porajajoči se čriček

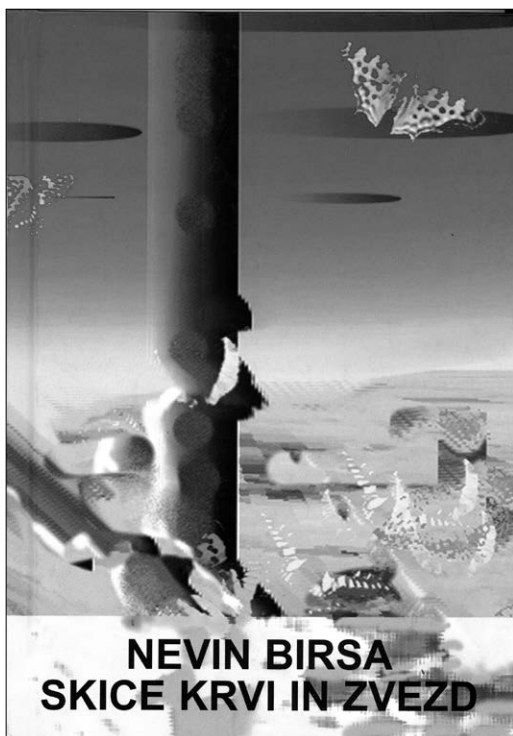
Odprl sem okno,
izza zaves sem opazoval vzhajajoči mesec:
ljubim to zemljo,
ki je, zame, spokojna in tiha,
tako tiha in spokojna,
da bežim v rjuhe smrti,
v čebelje oko,
v srečno drhtavico.

Tisočkrat odhajam
vzdolž pritokov,
tisočkrat poljubljam pomladni sneg,
ki kopni v mojih srcih:

pahljačasto se razširja mesečina,
zaobljeni hribi in griči krikajo
pod težo lune, a jaz
gorim kot zlat prstan,
kot nova svetloba,
kot porajajoči se čriček.

14 SKICE KRVI IN ZVEZD

Založba Branko, Nova Gorica in Založništvo
Jutro, Ljubljana, 2001,
oprema Rudi Pergar,
spremna beseda Ciril Zlobec.

Kolobarji dežja

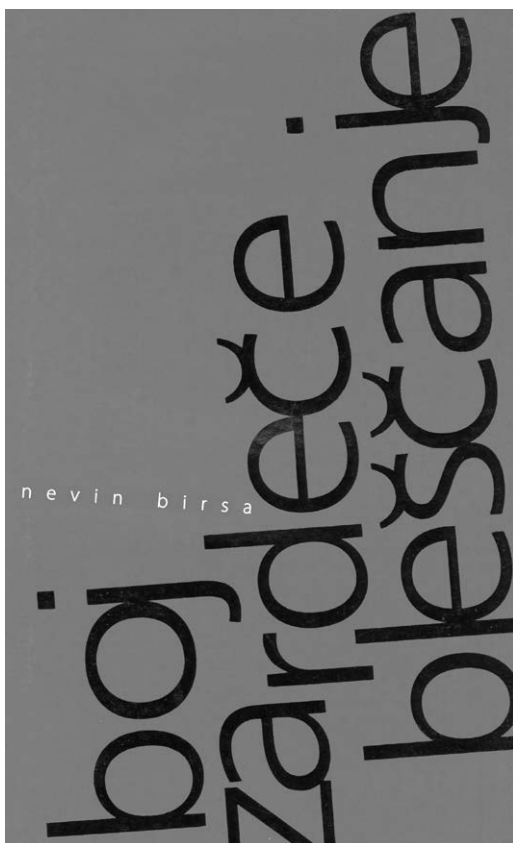
Do konca leta se bo zgodilo
še marsikaj: kolobarji dežja
bodo mrgoleli v lesu,
v stročnicah
bodo šumele žuželke in dinozavri
bodo peli pred vhodnimi vrati
pesem, okameneli se bodo krčili
v moj dih,
v mogočno
utripanje krvi.

Maternica
buta v novo življenje,
tam daleč, v slehernem sunku,
sunku jutra, sunku smeha in solz,
bodo bežale dolgonoge čaplje.

Seciral bom
zarjo, (in vse to še bolj
rdeče).

15 BOJ ZA RDEČE BLEŠČANJE

Cankarjeva založba, Ljubljana 2001,
oblikovanje Mojca Dariš,
spremna beseda Janez Povše.

Naučil sem se živeti

Magnetni kazalci
prodirajo v pokrajino vida:
tamkaj jih čakajo živali, z gobci
zvezd in kažipot, ki nas vodijo v ruševine stoletja,
v robidje zla, v krog
mokrega trepeta.

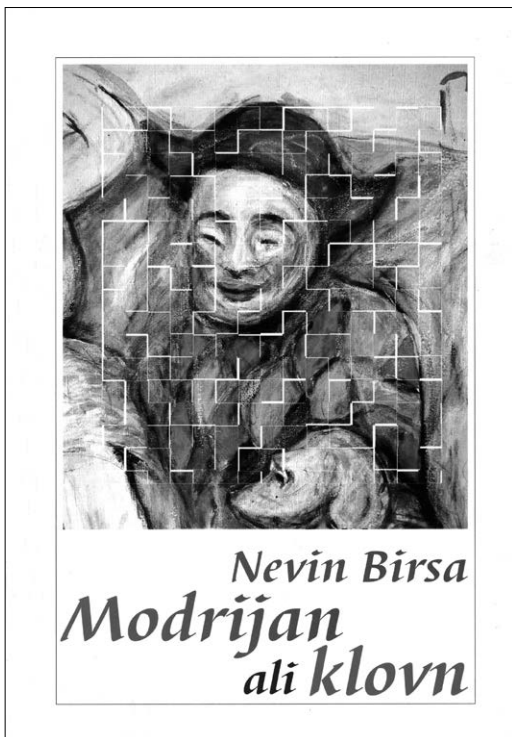
Nekoč sem že videl
to pokrajino, naučil sem se živeti.

To pravim vam,
oropanim kovancev sonca,
izrisanim vojakom na konjih oblakov.

To pravim,
da se znebim tetiv nespečnosti,
da pridem
v simbol zelenja
kot zmagovalec,
kot eritrocit,
kot nosilec hladnega znamenja.

16 MODRIJAN ALI KLOVN

Založba Branko, Nova Gorica in Založništvo
Jutro, Ljubljana, 2003,
oprema Rudi Pergar in ONZ Jutro,
spremni besedi Bojan Bratina in Janez Povše.

Odel sem se s plaščem temè

Odel sem se s plaščem temè,
blišča, ki pada v jetra neba,
s smehljajem prikrito bolečino
na zgubljenih ustnicah fanfar,

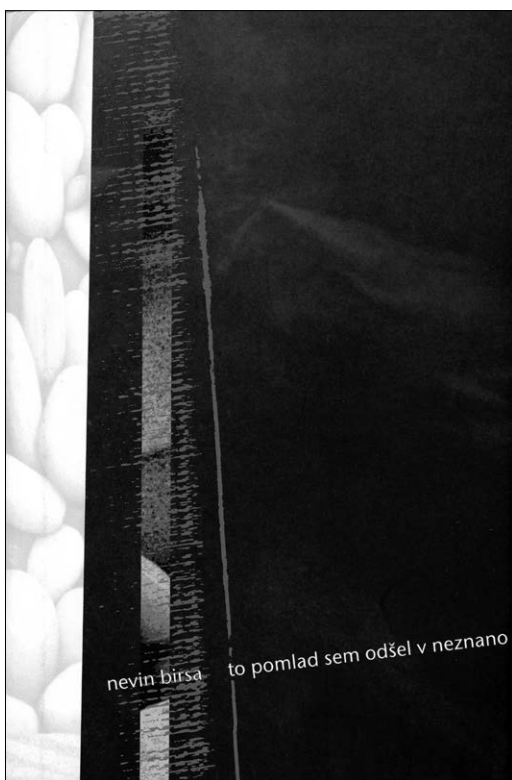
prinesli ste mi dar noči,
z angeli klečali v spermo bolečine,
videnja in upanja,
raztrosti igro kot pričakovanje:

zastrti vhod, okrašen, medlo
ob preprogi sanj,
in zmaj, zazrt vase,

odklanja jezik prisluškovanja
in rastí, odbil sem žogo
upanja in nove rastí.

17 TO POMLAD SEM ODŠEL V NEZNANO

Cankarjeva založba, Ljubljana 2004,
oprema Mojca Dariš, likovne priloge Rudi
Pergar in Milovan Valič, pesmi zbral in napisal
spremno besedo Bojan Bratina.

Pogovor s samim seboj?

Prav. Vendar pa mislim, da je pesnik najmanj primeren, da govori in sodi o poeziji, to je stvar kritikov, profesorjev in drugih bravcev. Težko vrtam po svoji notranjosti, tudi ne prenesem, da kdo vdira v moje bistvo.

Zakaj pišeš, kaj lahko poveš o svojem delu, o svojem pisanju?

Pisanje je moj način komuniciranja s svetom, to je moj način kontaktiranja s sočlovekom. Pesmi morajo govoriti same zase, avtonomna pesniška govorica mora pronikniti v človekovo dušo.

Kdaj pišeš?

Čakati moram na tisti pravi trenutek; včasih se mučim, pa brez uspeha, drugič pa se v hipu izlije na papir pesem, in steče, in me odnaša, da sem navdušen nad samim seboj. Pisanje je moj enkratni užitek, sprostitiv, odrešenje.

Kakšno vlogo ima poezija v današnjem svetu?

V dobi atomske in računalniške tehnike me večkrat prevzame občutek, da počnem nekaj odvečnega, nepotrebnega, anahronističnega.

Birsova človeška in umetniška pot

Eno od pomembnih dejanj umetniškega ustvarjanja je tudi odnos z občinstvom, bralstvom, gledalstvom ali s sopotniki sploh. Komuniciranje ali vsakdanje srečevanje je pomemben element ustvarjanja odnosa med umetnikom in sprejemnikom, je oblikovanje umetnikovih strategij in vzgibov za ustvarjalna dejanja, je tudi oblika potrjevanja v umetniku samem in velikokrat tudi uteha pri dvomih in stiskah pri ustvarjalnem dejanju ali življenju sploh.

Tako nekako bi strnili razmišljanja o lastnem ustvarjanju in o stikih z vsemi, ki jim je svojo pesem namenjal Nevin Birsa, v zadnji pesniški zbirki *To pomlad sem odšel v neznanu* (Cankarjeva založba, Ljubljana, 2004). Pogovor s samim seboj je kratka analiza položaja pesnika in njegovega odzivanja na zunanji svet. Pesem jemlje kot enkratno pesniško dejanje, o katerem lahko sodijo bralci ali strokovnjaki vsak zase, ob pesmi pa ostaja avtor samostojen in avtonomen, kot osebnost povsem zunaj samega umetniškega dejanja. Od bralca pa je odvisno, kako se bo nanjo odzval in kako in koliko bo pri sprejemanju sporočil dejaven. Pesnik se po ustvarjalnem dejanju ali ob objavi pesmi povsem umakne.

Nevin Birsa torej pričakuje ustvarjalnega ali vsaj aktivnega bralca. Gotovo je, da se bo vsakdo srečeval z njegovo poezijo glede na lastno sposobnost ali voljo sprejemati pesem z zahtevnimi elementi asociativnih preskokov in prehajanjem realne metaforike v nadnaravno povezovanje. Pa čeprav samo okolje srednje Vipavske doline v okolici Branika ne ponuja nekih disonantnih elementov ali kontrastnih položajev. Stik med Vipavsko dolino in Krasom je umirjeno nežen, vinogradi se spajajo z opojnostjo in zelenjem. Branik ali Rihemberk je pesniku ponujal že od

rojstva 25. avgusta 1947 varen dom in družino, v kateri je bil drugi otrok od štirih. Posebna čustvena občutljivost in celo boleštna odzivnost pa ga je postavljala v konflikt in hkrati v umirjanje ob stiku z obdajajočo ga stvarnostjo. Njegovo odzivno in senzibilno naravo so občutili že tudi sošolci v osnovni šoli (glej zapis Valentine Ščuka v pričujočem antologijskem izboru). V pesniški zbirki *Rihemberk* (1974), ki jo posveča svojim bližnjim rojakom, se s posebnim občutkom dolžnosti vseeno odloča za verz in vsebino, ki preraščata občutje osebnih travm in mračne disonantnosti. Posebna oblika »land arta« morda celo po zgledu ohojevske konceptualne umetnosti šestdesetih let je pesniku omogočila, da je prevzel spomenike, jim izpisal besedilo in upesnil dodatno vsebino. Tako so z Birsovimi videnjem oživel dogodka krvavih kmečkih puntov, mučenja in smrti v obeh velikih vojnah, ki sta zaznamovali Braničane. Rojakom z optimizmom naroča, naj bodo ponosni na pomembne dogodke iz preteklosti, ko so z upornostjo in trdo vztrajnostjo premagovali težke dneve tako kot podložniki, kot delavci na železnici, kot kmetje ali kot rojaki, ki so odhajali v tujino po boljši kruh in se niso vrnili. Tudi Gregorčiča sprejema kot pesnika, narodnega buditelja, pa tudi kot človeka, ki mu je bil Rihemberk tuj predvsem zaradi izjemne navezanosti na planinski rojstni kraj nad Sočo. Epska vezanost na same dogodke iz preteklosti je pesniku narekovala tudi trdnejši ritmizirani verz in neritmizirane dele pripovedi v prozi, kar je posebnost v celotnem Birsovem opusu.

Sicer je Birsov vstop v slovensko literaturo postopen in ni bil veliko presenečenje. Poznavalci, zlasti njegovi sošolke in sošolci so ga poznali kot pesnika ali vsaj kot učenca ali dijaka, ki je znal lepo oblikovati umetniško besedo. Tudi Ciril Zlobec ga je že v gimnazijskih letih prevzel kot mentor in ga vključeval v revije *Mentor* ali *Sodobnost*, *Mladika*, *Prostor* in *čas*, *Naši razgledi* ali *Dialogi*, hitro se je vključil

tudi v lokalne revije: idrijske Kaplje, Razgledi, Goriška srečanja, Obala, Primorska srečanja in druge. Razmeroma hitro se je vključil tudi v govorne ali pogovorne oddaje na radijskih postajah (Ljubljana, Koper, Trst). Njegova prva objavljena pesem je Kiosk. Preden je objavljena v zbirki *Elektronke v očeh*, se je pojavila v reviji Goriška srečanja, letnik 2. št. 9-10 (1967), na strani 63 v posebnem razdelku Drobna antologija lirike (skupaj s pesniki Filipom Fišerjem, Marijanom Brecljem, Markom Kravosom in Aleksandrom Peršoljem). Objava v razmeroma dobro in veliko brani reviji je pomenila pomemben vstop v družščino besednih umetnikov na širšem Primorskem, kar je že napovedovalo pripravo prve pesniške zbirke.

Elektronke v očeh je zbirka, ki je že z izzivalnim naslovom vzbudila zanimanje in leta 1970 začela pot pesnika in posebno poetsko oblikovanje, ki se je dograjevalo vse do pesnikove smrti 29. septembra 2003. Sedemnajst pesniških zbirk je dograjevalo pesniško izpoved, ki je posebna v slovenskem prostoru in vse bolj kliče po sprejemanju in tudi strokovni ocenitvi.

Birsova poetika se je razkrila že v prvi pesniški zbirki. Šestdeseta leta prejšnjega stoletja so prinesla v slovensko literaturo verz alienacije in so rojevala mnoge smeri sodobnih poskusov pesniškega eksperimenta v oblikah verzizma in konkretne poezije, land arta ali neokonstruktivizma z zagledanostjo v dvajseta leta povezovanja z likovnim umetniškim izrazom. Birsa je v tem času gotovo poznal sodobne tokove in usmeritve v sodobni literarni poetiki, vendar je odločno oblikoval svojo pot. Le deloma se je njegovo pesniško oblikovanje dotaknilo izročil sodobnih intenc razkrajajočih pesniških misli. Tudi bližina s Cirilom Zlobcem, uveljavljenim pesnikom in njegovim mentorjem, ga je ohranjala v formalnih okvirih tradicionalnega sicer svobodnega verza. Zlobec je bil najvplivnejši usmerjevalec

Birsove umetniškega odraščanja, njegov svetovalec in osebni vzornik, predvsem pa je pomembno, da je njuno sodelovanje in tesna človeška povezanost dovoljevala Birsu, da mu je izraba pesniških sredstev in postopkov dovoljevala popolno svobodo, kar ga danes označuje kot samoniklega oblikovalca pesniške besede.

V Birsovi poetiki je pesniška beseda vzeta iz leksikalnega gradiva in zaživi ob drugi besedi najprej s svojim prvotnim pomenom, nato pa prevzame tudi pomenska dopolnila sobesedila in dobiva nov pomen, ki bi ga težko enostavno enačili z metaforo. Tako že v *Elektronkah v očeh* pojmuje pesniški jezik kot svobodno izbiro in nizanje leksikalnega gradiva v pomenske strukture, ki ob novih jezikovnih povezavah po eni strani presenečajo, po drugi strani pa odpirajo nove pomene in nove asociacije. Depoetizacija oči kot klasične fikcije o lepoti, erotični potrditvi ali sanjah, človeški sliki etičnega ali preprosti sliki človeškega organa, s katerim vzpostavljamo pomemben stik s svetom, je dovršena, ko ji je pesnik dodal element iz sodobnega sveta tehnike, to je tehnicistične neduhovnosti. V besedilu si stojita nasproti v poetskem smislu diferentni besedi »oči« in »elektronke«. Nasprotja in konflikti nastopajo ob medsebojnem delovanju naravne danosti in sveta, ki ga je ustvaril človek.

Dodaten element poglobljanja konfliktov predstavlja ukinjanje realnih povezav v predmetnem in pojmovnem svetu, ko so med posameznimi elementi ukinjene realne vrednosti in prek sinestezijskih povezav in kaotičnega nizanja besed vzpostavljene nove slike poetskega in realnega. Ta razgrajeni svet je s stopnjevanim razgrajevanjem realnega prisoten tudi v pesniški zbirki *Stekleni vihar* (1973). Že v naslovu je potencirano soočenje med jedkostjo in ostrino okolja ter krhko občutljivostjo pesniškega duha. Tako pesniku ob nizu podobnih kontrastov uspeva graditi podobo konflikta, ki se razrašča iz občutja

vrženosti v dejanskost ogrožajočega in tehnično dehumaniziranega. Konflikt je že star v literaturi in bi ga lahko imenovali romantičen spopad med realnostjo in pesniško fikcijo. Uporaba pesniških sredstev pa kaže na poetiko presenečanja ali novo pomensko opredmetenje besede. Birsu postane poezija danost, ko beseda zaživi popolno in svojsko pomenskost, ko se v na videz nepovezljivem stiku znajde v navideznem paradoksu, ki pa ustvarja novo povezavo ali novo semantično strukturo. Beseda je presegla prvoten pomen, ki se je pomensko avtomatiziral ali celo izrabil in z novim opomenjenjem prestopamo v bistvu v območje novega semantičnega sklopa, ki ga pesnik ustvarja zato, da bi ustvaril nove vsebine ali nove pomene in s tem pesniški jezik ločil od avtomatizirane pripovedi vsakdanje govornice. Razgrajevanje pomenske strukture besede gre celo v ukinjanje racionalnih pomenskih povezav in ustvarja kaotičen niz besed, ki jih je dano bralcu sestavljati in asociativno povezovati v nov semantični red: »skozi telefon voda in prstov,/skozi brezžično kri zvezd in podnebij,/skozi peruti čapelj in dim vran,/ o, rdeči zublji se dotikajo/ vršičkov še neznanih sanj,/*« (Skice krvi in zvezd, 2001).*

Konflikt je ustvarjen tudi skozi svet, ki ga je človek priredil za svoje ugodje ali prestiž. Tehnično dodelani in človeku služéča avtomatizirana realnost je v pesniškem besedišču upodobljena v vsej vsakdanji obliki. Avtomobil, telefaks, telefon, reflektor, računalnik, žleb, rezilo, strelovod, vaza...izgubljajo svoje realne razsežnosti in doživijo pomensko preobrazbo v novem sobesedilu: »Vaza nori: vaza, ki se sklanja/ v melodijo noči,« (*Boj za rdeče bleščanje, 2001*). Takšno ukinjanje realnih povezav popolnoma sprošča besedo in daje bralcu možnosti, da sam kombinira in ustvarja novo pomensko strukturo in z njo čustvena odzivanja in razpoloženja.

Stopnjevana jedkost in zastrupljajoča vsakdanjost je upodobljena v pesniškem izrazu skozi kemijsko izbrane izraze: fosfor, cinober, arzen ... Stopnjevano vegetiranje in nemoč v odtujenem svetu sta upodobljena v izbranem biološkem besedišču: klorofil, žile, eritrocit, spolovilo, slušnica, plazma, protoplazma: »Obstal sem na pragu drznega levkocita noči:/ v zamenjavo se odtrga veter/ in odnese šumenje žil v jutranjo svetlobo,« (*Skice krvi in zvezd*, 2001). Tudi tu je pesnik uknil racionalne povezave in izrazil stisko z nadrealnim povezovanjem pomenov na ravni popolne asociacije in intuicije. Beseda je najprej rešena prvinskega pomena in vstopa v nov pomenski niz, tako da ustvarja novo osnovo za nadrealno čutenje in asociiranje. V tej osnovi se je svet vegetiranja na ravni fiziološkega obstajanja postavil nasproti ponotranjenemu duhovnemu vrednotenju sveta.

Na podoben način je pesnik uporabil tudi podobe iz živalskega in rastlinskega sveta. Morda se je ta postopek najjasneje izrazil v zbirki *Živali in rože* (1999), čeprav je podoba tega sveta v drugih zbirkah bolj barvita in postavlja ob ogrožajoče okolje tudi prostor umiritve in zbiranje moči. Tu se najradikalneje srečamo z uveljavljanjem subjektivnega in pesniške idealitete, ki ohranja moči in optimizem. Večinoma je v svetu eksotičnih pomarančevcev čutiti področja umiritve, med črički je tudi še prisotna pesniška idealizirana stvarnost, udejanjena pa je v domačijski idiliki rož, v katero vdirajo le ose in čebele.

Le redkokdaj se uveljavljajo poteze ali kretnje k izrazitemu vztrajanju ali vitalizmu. Hkrati pa pesnik ne prihaja do popolnega ničā. Vedno išče možnosti za boj ali vztrajanje. To večno iskanje poti k svetlobi je izraženo že v številnih naslovih zbirk: *Boj za rdeče bleščanje* (2001), *Kresnice in pesnik* (2001), *Kdo ima žareči ključ* (1990), *Prva svetloba* (1992). Svetloba se pojavlja kot oblika idealitete, ki pesniku omogoča umik pred ogroženostjo in se izogne ničū. V

pesmih iz zbirke *Živali in rože* (1999) išče idealni svet v preoblikovanju ali življenju v drugi ali drugačni obliki. Gre za pesnikovo približevanje filozofiji panteizma in za umirjanje znotraj obstoječih oblik bivanja. Medtem ko v zbirki *Kdo ima žareči ključ* (1990) išče energije in orodja do skrivnostnih poti k svetovom umiritve, v *Poskusu maga* (1987) verjame v zunanjo moč magije ali pomoči transcendence, ki mu ponuja čarobne ali magične nauke, lahko pa se zateka tudi k prvinskemu čutenju skozi zaznavanje prve svetlobe. Pesnikov umik iz vegetiranja ali obupa gre torej v smer ustvarjanja nove idealitete stanj ohrabrujočega vztrajanja. Večinoma obstaja to kot neka zunanja ali transcendentna moč, preprosto kot magija, filozofsko zastrta metafora žareči ključ ali prva svetloba kot pravič vsega živega. Najenostavnejša pesniška poteza je obrat v panteizem, aktivno pa pesnik deluje, ko si ustvari novo idealiteto po svoji meri in se vanjo tudi premakne.

Vsekakor Nevinova poezija ni poezije vedrega in harmoničnega valovanja. Nadnaravne besedne zveze, zastrtost in obenem izjemna odprtost metaforike dajejo tej poeziji tisto barvitost, ki v svoji mavričnosti meji že na preobloženost, motivna raznolikost pa kaže na pesniško dograjevanje in dodelavo temeljnih eksistencialnih problemov, s katerimi se pesnik sooča skozi vsa leta ustvarjanja. Ob čutenju teh problemov raste tudi Nevinova ljubezenska pesem.

Ljubezenska izpovedna pesem je zanimiva motivna skupina, h kateri se običajno usmeri pesnikova aktivnost, ko se odloča izpovedati intenzivnejša ali izjemno intimna in doživeta čustvovanja. Gre za elemente vzpostavljanja odnosov znotraj lirskega subjekta in za ustvarjanje povezav z drugimi in drugačnimi subjekti. Ko se rojeva erotični odnos, je pričakovati odzivanje in harmonično dopolnjevanje ali ustvarjanje dvomov in razhajanje z nasproti postavljenim erotičnim subjektom. Poezija

disharmoničnega doživljanja stvarnosti ustvarja prostor trpnega, melanholično čustvovanega in vase zapirajočega se ogledovanja. Ta tip erotike je doma v slovenski literaturi in je ustvaril izjemno trdno tradicijo. Tudi Birsovo pesem lahko ob razvrščanju ali tipologiji postavimo v ta krog, čeprav je že takoj opazno posebno umeščanje erotike v širši kontekst njegovega ustvarjanja. Birsova ljubezenska pesem ne nastaja kot samostojno imanentno zapisovanje, ampak je vezana na širša pesnikova ontološka in reflektivna odzivanja na vnani svet. Ljubezensko čustvovanje je ujeta v ustvarjanje pesnikove samopodobe in dodatna ilustracija drugačnosti vsega, kar je zunaj pesnikove subjektivnosti. Samostojne pesniške zbirke *Jelen cvete med debli* in *Nove ljubezenske pesmi* sicer napovedujejo erotično izpoved, v pesniški zbirki *Skat širokega jutra* bomo brali razdelek *Pesmi za Lidijo*, kjer je ljubezenska izpoved dokaj enostavna in jasna, v zaključevanju izpovedi pa zaživi v povezavah z nadrealnim in se umešča v pesnikov kontemplativni svet. Tudi erotični subjekt se torej sooča z neusmiljeno ureditvijo stvarnega sveta, ki ima nasproti subjektiviteti postavljeno stvarnost disharmonične in ogrožajoče vsebine. Ljubezen je idealiteta, v katero pesnik verjame in upa v njeno očiščujočo moč. Zato tudi raste iz globin eteričnih, čeprav le fiktivnih svetov čistih čustev in doživljanj. To so tudi fiktivni svetovi pomarančevcev, juter in mavric, pa tudi čutnega sprejemanja telesnosti. Intenzivirana občutenja dvojnosti v svetu so ubesedena skozi pesniško govorico hrepenenj in uporabo pogojnikov. Tako se odpira pred bralcem še poglobljeni konflikt neuresničljivih ljubezenskih utvar in pesnikovo nadaljnje vegetiranje, tako da mestoma občutimo, kako se ljubezenski cilj postopoma prestavlja v pesnika samega in postaja ponotranjena pesnikova idealiteta.

Ljubezen je lahko tudi enostavna. Ljubezen je večna kot poezija. Ko prevlada mogočno čustvo ljubezenskega

predajanja, postane izraz enostaven, metaforika ne presega preprostega poimenovanja dejanske telesnosti in hrepenjski cilj rojeva samo končni vzklík: »Želim si te!« Takšna prečiščena izpoved se pojavlja zlasti v pesniški zbirki *Skat širokega jutra* (1969), kjer je tudi naslov pesniškega razdelka pomenljivo enostaven – *Pesmi za Lidijo*.

Birsovo ljubezensko pesem bi torej le v redkih primerih lahko brali kot pravo erotiko. Oblikoval se je občutek, da je to tematski krog, ki kot nedodelani torzo nudi pesniku nadgrajevanje refleksivne pesmi. Ob svojski uporabi pesniških postopkov in samosvojem dograjevanju metaforike je ljubezenska pesem dejansko tudi pesem o avtorjevem individualnem vraščanju v svet. Ljubezenski subjekt običajno v začetku pesmi samostojno poraja pesnikove odzive in reakcije, nato pa se vse bolj zbližuje s pesnikovimi hrepenji, vizijami in ideali, vse bolj postaja fikcija in na koncu samo še umišljena idealiteta, ki umirja kontrastnost idealov in stvarnosti. Takšna ljubezenska poezija je sestavina pesniške zbirke *Kresnice in pesnik* iz leta 1997.

Sedemnajst pesniških zbirk in objave v revijah ali nastopi na radijskih postajah v različnih literarnih nočnih so tesno vezali Nevina Birsa na slovenski literarni prostor. Različni založniki so skrbeli, da je njegova poezija našla pot med bralstvo, likovni opremljevalci so likovno osmislili pesnikovo ubeseditev. Pesnik je tudi sam izdelal vinjete za nekatere pesmi ali pesniške zbirke in tudi te kažejo na njegovo posebno ustvarjalnost in likovni občutek. Vsi, ki smo se srečevali z Nevinom (doma so ga klicali Nevo), smo ga poznali kot umirjenega, včasih bi celo lahko rekli plahega ustvarjalca. Veliko je pisal in pri pisanju uporabljal pisalni stroj. Ko se mu je nabralo pesmi približno za zbirko, se je oglasil pri meni v pisarni in me vljudno obvestil, da ima nekaj novega napisanega in naj pregledam ter mu sporočim svoje mnenje. Njegove pesmi sem jemal kot subjektivno

izpoved, zato jih nikoli nisem popravljaj, tudi posvetoval sem se z njim o oblikovanju posameznih sklopov ali razdelkov v posameznih zbirkah. Ob izidu vsake zbirke je bil neizmerno vesel in tih, ponosen in hvaležen. Vedno se je zahvalil bratu Egidiju, ki je pomagal pri iskanju denarnih podpornikov za izid zbirk, založnikom in organizatorjem promocij. Mirno in tiho je spremljal predstavitve pesniških zbirk, ki so bile organizirane ob izidu običajno v krajih, kjer so imele sedež založbe (tudi Ljubljana), največkrat pa v Braniku, Goriški knjižnici Franceta Bevka, nekajkrat pa tudi kot recitali Birsove poezije (Primorsko dramsko gledališče, Grad Dobrovo, Gimnazija Nova Gorica).

Težko je celostno spregovoriti o delu Nevina Birsar na nekaj strnjenih straneh, tako da bi bil pesnik dovolj dostojno predstavljen. Širok umetniški opus večinoma govori sam zase. To je poezija, na videz še tako hermetična, ki je v svoji izpovedi tako pristna in enostavna, ko se z njo zblížamo in jo razumemo v njeni bogati metaforiki, nadnaravni vzvišenosti v preseganju paradoksalnosti. Razum mora stopiti ob stran čustvom, ki naj vodijo bralca pri sprejemanju in doje-manju pesniške izpovedi. Pomenska odprtost, ki se izraža tudi z novim opomenjenjem besede, daje bralcu možnost, da jo doživi intimno zase, da se za trenutke, ko je s pesmijo sam, tudi umakne vsakdanji realnosti.

Bojan Bratina, prof.

Kazalo

	Za pesnikom ostanejo pesmi	5
1	ELEKTRONKE V OČEH	6
	Kiosk	7
	Elektronke v očeh	8
	Svet v meni	10
	Na robu parka	11
	Proti tebi, proti sebi plavam	12
	Zdrzneš se	13
	Preblisk v mraku	14
	Odhajajoča noč	15
	Pomarančevci cvetejo	16
	Zagon v jutru	17
	Severnica	18
	Mornar	20
	Koraki	21
2	STEKLENI VIHAR	22
	Vene žarijo	23
	Rojevanje elektrod	24
	Zate	25
	Ti, prihod glasbe in jaz	26
	Nosečnica	28
	Vzdrami se	29
	Trepetam čez razčesani kositer	30
	Pogled skozi steklo	32
	Odmrvim se	34
	Pisal bi	35

3	RIHEMBERK	36
	Rihemberku	37
	Molitev čakajoče sestre	39
	Besede pred odhodom v temo ali v luč	40
	Sredi ruševin	42
	Pedrovo	43
	Kaj vidiš?	44
	Ko se razpnejo krila v pomlad	45
	Toplo cvetje in žalost (Simonu Gregorčiču)	46
4	JELEN CVETE MED DEBLI	48
	Tvoja bolečina	49
	Iz viharja tvojih prsi	50
	Listi tvojega srca	51
	Tu bova našla domovanje	52
	Kakor da čutim ogenj	53
	Danes se tretjič vračam vate	54
	Jelen cvete med debli	55
	Da ne bi še umrl	56
	Pokrajina spečega otroka	57
	Naj ljubim	58
5	PESNIŠKI LIST	60
	Na obmorski postaji	61
	Dež je pomotnel	62
	Glas!	63
	Deklica	64
	Potovanje	65

6	NOVE LJUBEZENSKE PESMI	66
	V plapolanju žarecega srca	67
	Napisal ti bom pesem	68
	Zdaj sem spremenjen	70
	Nisi več smrtnica	71
	Pijane od strasti in vina	72
	Kot neka druga bolečina	73
	Razkrila se boš zvečer	74
	Morje se je bliskalo	75
	Rasla si z nočjo, potem	76
	Nemirni žrebec	77
7	POSKUS MAGA	78
	Da premagam hitri blisk	79
	Zato trobi, deček!	80
	Bronasti svit	82
	Ki žubori v moji veki	84
	Demon zimskega večera	85
	Skozi veke mirnega jezdeca	86
	Umirajo konji	88
	Noč samih svetilk	89
	Če se bliža zaton	90
	To ni več pesem mojega glasu	91
8	KDO IMA ŽAREČI KLJUČ.	92
	To, kar se me loteva	93
	Skozi mistični gozd	94
	Žareči ključi	95
	Hitri švig ponirkov	96
	Ploha aster ziblje sen	97

	Pusti, veter!	98
	Moral bi nekaj storiti	101
	Čas je kristalen	102
	Samotni zvon	103
9	PRVA SVETLOBA	104
	Plapolaš v meni	105
	Prva svetloba	106
	Na ožganem konju dneva	108
	Komaj za življenje	109
	Zaklenjena luč	110
	Inkunabula	111
	Opice	112
	Danes in jutri	113
10	SAMOTNI NAPIS MAVRICE	114
	Ta svetloba ljubezni	115
	Odkril sem novo nebo	116
	Ti bliski so iz cinobra	117
	Doževa palača	118
	Brje	119
	V rumeni dioptriji neba	120
	Razorožil me je veliki srp	121
	Ostali so galebi	122
	Nioba	123
11	SKAT ŠIROKEGA JUTRA	124
	V tvoje čudežne žile	125
	Ker si večna kakor poezija	126
	Skat širokega jutra	127
	Kras je krvav	128

	Ki nas neusmiljeno prelamlja	129
	Tenki streli srca	130
	Tvoj otrok sem	131
	Jaz hočem	132
12	KRESNICE IN PESNIK	
	Izbrana ljubezenska poezija	134
	Z veliko črko življenja	135
	Ti imaš samo lepo telo	136
	Na neslišnem valu noči	138
	Z rdečo goro mladosti	139
	Žalost za ljubljeno	140
	Letijo skozi cvetove	141
	Jaz vem, kaj se pravi ljubiti!	142
	Da imam perutnice	143
	Na obali	144
	Naj ugasne beseda	146
	Z rdečo goro mladosti	147
13	ŽIVALI IN ROŽE	148
	Kot porajajoči se čriček	149
	K nogam cvetočih stebel	150
	Na vrtovih podarjenih dreves	151
	Lilija	152
	Slavci neba	153
	Mokra korenina prsti	154
	Rožmarin	155
14	SKICE KRVI IN ZVEZD	156
	Kolobarji dežja	157
	V zelenem krču protoplazme	158

	Skozi telefon vodá in prstov	159
	Ognjene črke tvoje ljubezni	160
	Goreča aritmetika časa	161
	Davne zaloge dežja	162
	Vozovi zvezd	163
	Videl sem ta svet	164
	Strah drsi po strehah sveta	165
15	BOJ ZA RDEČE BLEŠČANJE	166
	Naučil sem se živeti	167
	Noht pozabljenega mrčesa	168
	Široka je tvoja zmaga	169
	In jo ljubim	170
	Padel sem k svojim nogam	171
	Vrtnar, ki tli v koži zemlje.	172
	Izbistril sem ogenj.	173
	Davni vitezi krvi	174
	Je čas jeseni	175
	Na bregu cimbal	176
	Samo to obstaja	177
16	MODRIJAN ALI KLOVN	178
	Odel sem se s plaščem temè	179
	Beli zvonci krvi	180
	Veter tvojega imena	181
	In prav tu	182
	Alga neprespance noči	183
	Se gremo klovne?	184
	Vlak gre, vlak gre	185
	Odprl sem žile neba	186

	Drevesa spijo v svojih koreninah	187
	Črka ob črki	188
	Nekje v zgodovini	189
17	TO POMLAD SEM ODŠEL V NEZNANO	190
	Pogovor s samim seboj?	191
	Bela barva	194
	V mojem vinogradu	195
	Odpravljam se na pot silikatov in zvezd	196
	Prišel boš v srce neba	197
	Igram se z njeno biserno gladino	198
	Padajoči diagram svetlobe	199
	Šel bom od tod	200
	To pomlad sem odšel v neznano	201
	SPREMNA BESEDA IN SPOMINA NA PESNIKA	
	Birsova človeška in umetniška pot	203
	Skupaj v šolskih klopeh od Šempetra do Gorice	213
	Pesnikova risba	215

Nevin Birsa
IZBRANE PESMI

Izbor pesmi in spremna beseda:

Bojan Bratina

Prelom in oprema:

ONZ Jutro

Izdalo in založilo:

Založništvo Jutro

Jutro d.o.o., Črnuška c. 3, 1001 Ljubljana

Za založbo:

Stanislav Kodrič

Natisnjeno v Sloveniji v nakladi 500 izvodov, 2023.

Cena ob izidu: 26,90 €.

Knjiga je izšla s pomočjo
MESTNE OBČINE NOVA GORICA.

Naročila:

JUTRO d.o.o., Založništvo in trgovina,

Črnuška c. 3, p.p. 4986, 1001 Ljubljana

E-pošta: Jutro@siol.net

Spletna knjigarna: www.jutro.si
